

MINISTÈRE DE L'ÉDUCATION NATIONALE

Sonay

Jiiri jinnaa - Handaray

Les classiques africains

Les classiques maliens

Sonay

Jiiri jinnaa - Handaray 1

ISBN 2.85049.912.9

9 782850 499128

Sonay

Jiiri jinnaa - Handaray

Éditions des Mille Collines

Les classiques maliens

CAWANDI MINISTEROO
P.AAA-Cr-IDA-N°3318-MLI

MAALI
Jama foo - Anniya foo - Addin foo

SONAY

Handara

1

Jiri jinaa

Wallafikey : Borey Kan na flono goyoo tee

Saatakey :
- Yuusuf Billo MAYGA
- Mahammadu Bagra MAYGA
- Abuubakarin Alhazi TUURE

Les classiques africains
3, Porte de Buc - B.P. 652
78006 Versailles cedex (France)

Les classiques maliens
B.P. 2195 - Bamako
Mali

Za Maali duu nga borcinitaraa, gofornamaj na dabari kul tee ka maali-ize foo kul, woy nd'aru noo cawyan henno.

Barmayyanoo ka2 tee cawyanoo ra 1962 jiire daliloo ti borey kul ma duu cawyan hennoo waati dunbo ra bila a ma šenday kate hinoo ga.

Demokarasi nda desantaralizašoj kaj tee lokkol fonda ra waazibandi gandaa izey kul ga i ma huzun nda lokkol juwalyanoo misey. Woo se, kala lokkol ma ti woo kaj borey ga bag'a, cawoo ma hanga gandaa alaadawey nda nga aladabey. Hala woo ma duu ka tee, Maali n'ašariya lanba 99-046, Deesanbur 28, 1999 sanbu kaj kate ir senney nda annasaara senni ma cawandi cere bande.

Hō zaaroo, cawtiira wallafandi ir senni jjī ra, kilaasu jinaa ka koy idduwantoo ga. Wallafikey kaj kul Maali-izeyan no mana ti kala sennibaykawayan, cawandikawayan nda lokkoljinehunyan. Tiiraa woo mana ti kala lokkol-izoo tiiraa kaj fatta za 1994 jiire saatayanoo nda nga taagandiyano. Ir ga tammahā kaj tiiraa woo g'ir senney cawandoo tonton, a ga kate zankey ma ngi gandaa alaadawey nda ngi misey kul bay zama ngi boj senney ra cawandoo ga sintin.

Agay nd'ay goydogoo borey ga hansa ka wallafikey foo-nda-goy nda goy hennaa kaj i n'a tee ir cawandoo fonda ra. Ir ga ir faabakey kul foo-nda-goy, waani-waani USAID, Adujtaa Bankoo nda Hooland gaakasinaa kaj sibil ka kate tiiraa hennaa woo wallafandi lokkol-izey nda ng'alfagey se.

Cawandoo Ministiroo

Illustrateurs : Umar Muusa mayga
Amadu Sanogo
Zacob Gindo

Coordination éditoriale : Catherine Bertteram, Boubacar Sissoko
Réalisation : Studio WO!

© Ministère de l'Éducation nationale, 2002
ISBN : 2.85049.912.9

Pr Mamadu Lamin TARAWERE

Tiiraa woo, ni goyjinaa no. Masi kay nga de ga, ni cawoo fonda ra, ma ni lakkaloo ka goy. Cawey kañ goo a ra ti:

- Willandi : 10
- Zenti : 15
- Maa-ka-faham : 5
- Hooray : 4
- Hoori : 2
- Biifeelaga benbaw : 2
- Porože
- Bayti : 2

Cawgande 10 bara tiiraa woo ra. Affoo kul ga sintin nda willandi.

Cawgande jinaa, cawboney wey bara a ra : willandi foo, zenti hinka, maa-ka-faham foo nda hooray foo. Cawgande hinkantoo cawboney ti: willandi foo, zenti hinka; porože foo nda biifeelaga benbaw foo. Cawgande hinzantoo cawboney ti : willandi foo, zenti hinka, maa-ka-faham foo nda hooray foo. Cawgande taacantoo cawboney ti: willandi foo, zenti hinka, porože foo nda bayti foo.

Cawgande guwantoo cawboney ti: willandi foo, zenti hinka, maa-ka-faham foo nda hoori foo.

Cawgande idduwantoo cawboney ti: willandi foo, zenti foo, porože foo nda hooray foo.

Cawgande iyyantoo cawboney ti: willandi foo, zenti foo, maa-ka-faham foo nda biifeelaga benbaw foo.

Cawgande yaahantoo cawboney ti: willandi foo, zenti foo, porože foo nda hooray foo.

Cawboj taaci bara cawgande yaggantoo ra: willandi foo, zenti foo, maa-ka-faham foo nda bayti foo.

Cawboj taaci bara cawgande woyantoo ra : ngi ti willandi foo, zenti foo, porože foo nda hoori foo. Nd'a gar n' dii tiiraa woo ra cawhayayañ kañ si kan ni taalibey se, waati din ma affoo tanayañ ceeći ni boj ga. I ma ti cawayañ kañ ga selaj zankey windilaa ga. Woo maanaa ti ni cawandoo fonda ra, a mana waazibi ni ga ma hanga tiiraa woo hinne bande. Lokkol-izey hunday ga hin ka cawhayayañ suuba kañ ga cawoo ga tee. Ma yadd'i se, ma goy nd'ey.

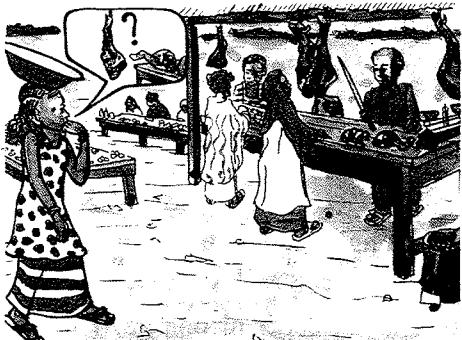
Ni cawandoo fonda ra n'ga hin ka wiri koyraa boro foo n'ga a ma kaa ka zenti wala daara tee zankey se.

Cawboney iboobaa kañ goo tiiraa woo ra goo nda dendenyañ. Wey kañ sii nda, ni nda taalibey ma denden tee i se. War masi kay hayey kañ goo tiiraa ra hinne ga. Ma gaabandi goyey ma tee kurayyañ ra. Kurawey ma barmay waati ka kaa waati.

Ba kañ ni nda taalibey ga hin ka haya tee kañ sii tiiraa woo ra, ma hawgay caw taagey masi zankey lakkaley dusandi.

Tiiraa woo, ni nda ni lokkol-izey se a tee, amma cawandikaw kul ga hin k'a ka goy lokkol dumi kul ra.

Salma koy yooboo ra

1 Salma : Man no ay ga duu ham boryo yooboo woo ra ?

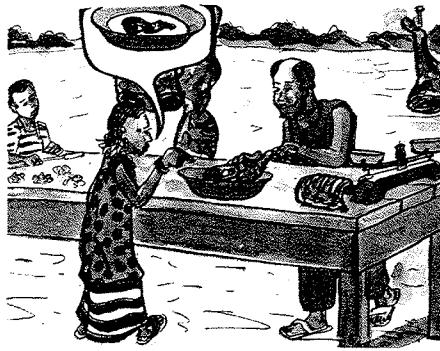
2 Waayakaa : Kaa, ham hennaa ne. Marje wane no n'ga baa ?

3 Salma : Zangu hinka ham. Amma a ma boori.

4 Waayakaa : (waaya-bajja se) Kate kilo ya neesa Salma se.

5 Salma : He ni da ! hamoo woo kay kacca !

7 Maryama : Salma he ! nda n' na ham day, kaa day-dayey ne.

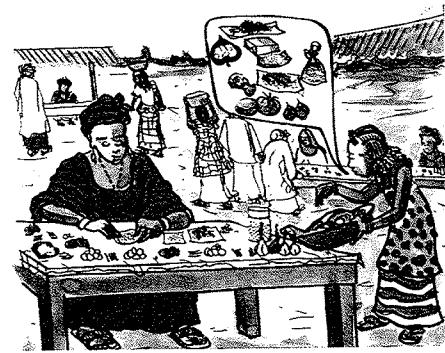

6 Waayakaa : Aywa, dii ya ni tontonoo !

8 Salma : N'goo nda alhorobi nda feefe wala ?

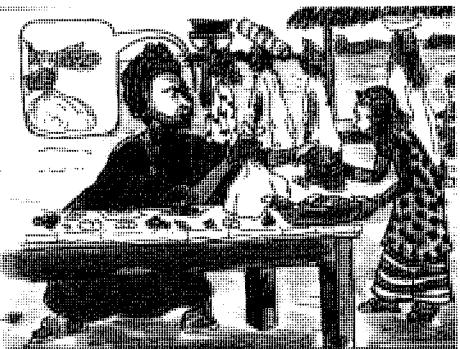
Cawgande 1

9 Maryama : Day-dayey kul goo ne !

10 Salma : Ay noo fakuhoy nda bulanga nda maaži nda buti-buti nda ciiri. M'ay noo diliwil nda maari nd'albasar nda tamaati gani.

11 Maryama : Ngi ne, ni barmaa mo ne.

12 Salma : Ay koy, zaaroo ma boori.

Deween

1 War faham ?

Marje ham no Salma ga baa ka day ?
Hamoo kaj Salma duu a boori wala ?
Day-day hinza kaj Salma n'i day yooboo ra har.
Nooroo kaj nda Salma koy yooboo ra too wala ?

2 Cimi wala taari ?

Salma na zangu hinka nda woyguu ham day.
Hamoo kaj Salma duu a ga booboo.
Gunday no Salma ga baa ka hina.
Salma nka day-dayey garaw.
Day-day neerekaa na Salma noo nga barmaa.

3 Sorro foo kul ra, zeeri dam kalimaa cire kaj ga hima woo kaj i n'a koli :

Yoobu

ciiri
biri
lefe
haabu
yoobu
Kali

Ham

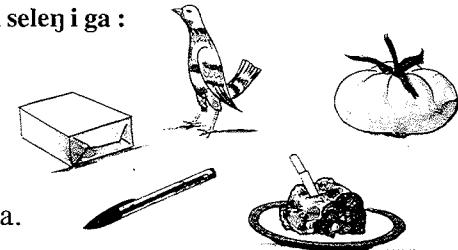
kilo
ham
hiiri
hari
duuri
ham

feebe

alhorobi
bulanga
diliwil
maari
feebe
feebe

barmay

tamaati
maaži
barmay
furme
barmay
zaari

4 Zeeri dam biyey ga kaj cawhayaa si selej i ga :

Salma koy yooboo ra.
A na maaži nda tamaati mo day.
A na zangu hinka ham day.
Salma kaa hugey ka fakuhoy hina.

5 Hajajer kalimajaa foo kul se, ma lanba dam woo kaj n'maar'a willandoo ra ga :

- 1. Kaa, feeji hennaa ne.
- 2. Kaa, ham hennaa ne.
- 3. Kate kilo ya neesa Salma se.
- 4. Kilo zaa ma neesa Salma se.
- 5. Ay koy, zaaroo ma boori.
- 6. Ir ma koy, zaaroo ma boori.

Farka, ganjihayla nda koro

J

Jiiroo woo, faraw beeri foo ka tee. Farka nda wandoo nee ngi ma koy njaayan wiri. Ganjihayla nda wandoo mo nee ngi masi goro heraa ma ngi wii. Affoo kul na nga fondaan zaa. I bara i ga dira, i bara i ga dira hala i na cere kubay. Farka kay a na Ganjihayla honnay, Ganjihayla mo kay, a na Farka honnay. Farka nee wandoo se :

« Ir ya ñandi hō! Kobekoye boñ ir kañ ».

Ganjihayla mo nee wandoo se :

– Ir ya buu hō! Yaajikoye ne kañ ay si a bay !

Wandoo nee a se :

– Wa cere foo.

I sallam cere ga. Ganjihayla nee Farka se :

« De ni yaajey wey kañ ga suka ni bojoo ra ? »

Farka nee a se :

« Goro ka batu hal'i ma too ni do. I si toogte. »

I fay. Ganjihayla nee wandoo se : « ir m'ir boñ wiri yaajikoyoo woo ra. I na fondo foo zaa ». Farka da nee wandoo se :

« Ir ma zuru ka ganda dam iri nda Ganjihayla game za ir mana ñandi. »

Ngi mo na fondo foo tana zaa. I bara i ga dira, i bara i ga dira hal'i yee ka cere kubay. Ganjihayla na farka honnay, a nee :

– heee ! Woo ti goy ! Yaajikoyoo da ti woo koyne !

Farka da mo na Ganjihayla honnay, a nee :

– Ir huro haya ra hō ! Ir ga ñandi de hō.

I dira ka cere kubay. Ganjihayla nee farka se :

– Ay si baa kala ir ma tee cere kaano hinka. »

Farka nee a se :

« Woo ga hanse ka kan ya ne. »

I hanga cere. Zaari kul i ga koy hoo. Haya kañ i duu a i g'a ñaa nda cere ngi nda ngi wandey. Woo da ra i cindi hala han foo Ganjihayla nda Farka koy hoo, woyey cindi.

Ganjihayla wandoo ne Farka wandoo se :

« Ay bojoo tur ya ne. »

Farka wandoo na bojoo tur a se. Farka wandoo da na nga bojoo feeri, a nee Ganjihayla wandoo se a ma nga tur.

Ganjihayla wandoo nee a se :

« A ga kan ya ne ya ni bojoo tur, amma ay ga hunbur ni yaajey wey ma ay hay ay mosrey ra. »

Farka wandoo nee a se :

« Ay hanjawey no, i mana ti yaajiyaj soko. I dii ni kaboo ra ka dii ey. »

Ganjihayla wandoo n'i guna, a n'i taabu-taabu, a dii far kañ hanjayañ no. A na bojoo tur. Almaari, arey jaaje.

Ganjihayla wandoo nee kurjoo se :

« Han kul kañ n'ga nee kañ yaajiyaj bara farka bojoo ra, za ngi wey mana ti kala nga hanjawey... »

Demandes

① Wa zentoo woo zente sanda tiyaatar.

② Zentoo borey kañ ga selaj a ra biyey tee m'i hangandi cere nda taka kañ nda n'i maa fillaa se.

③ Zentoo mee sennoo tee.

④ Zentoo timmandi.

⑤ Boro marje ma selaj zentoo ra ? Maayey har.

⑥ Harfey wey dam cere ga ka duu kalima.

c
e r e

a k
r f a

t
u r

u g a
n

⑦ « a » marje bara kalimawey wey affoo kul ra ? I hantum ni walhaa ga : hanga – ganjihayla – farka – taabu.

Zanbakaw hinzaa

Aru hinza kañ na taka kul tee ka duu alman. I mana hin.

Zama waati kul nda i duu haya, i mma cere zanba.

Han foo i koy dii alfa foo i na ngi takaa kul filla a se.

Alfagaa n'i se : hala war mana cere zanba kul war ga duu alman.

I koy, za i ga dira, za i ga dira hala i too saajoo ra.

I kani, hala moo boo.

Kañ i tun i na kusu hinza gar kañ kul ga too wura.

Affoo kul na kusu foo zaa.

Sohõ i nee m'ay no ma koy ɳaayan ceeći koyraa ra.

Affoo koy.

Kañ a koy kul cerey nee nd'a kaa kul ngi m'a wii, ka nga bagaa zaa k'a zemni.

Nga da, kañ a koy koyraa ra, a na hawru day, a na pozina dam a ra.

Cawgande I

Kaj a willi ka kaa kul, cerey n'a wii.

Sohō k'i n'a wii, i na nga bagaa zemni.

Ngi da na hawroo jaa. I buu.

Dendien

① Hääyaney wey zaabi

- Macin no aru hinzaa g'a cee ci ?
- Macin no i ga doona k'a tee cere se ?
- May no i koy dii a ?
- Macin bara kusu hinzaa ra kaj i tun k'i gar ?
- Macin no aru hinzantoo koy a cee ci koyraa rá ?
- Lakkal foo ka huru aru hinkaa kaj cindi se ?
- Macin ti anniya futaa kaj huru hawru daykaa se ?
- Waatoo kaj hawru daykaa yee kate macin no cerey n'a tee a se ?
- Macin ka tee ngi mo ga ?
- War lakkaley ra zanbakaw ga ti haya wala ?

② Zentoo senni hantumantaa tee.

③ Zentoo biyey tee.

④ Macin bara zanbayan ra ?

⑤ Boro Marje ma selaj zentoo ra ?

⑥ Cee marje no n'maa « kul » se zentoo ra

⑦ Harfey dam cere ga ka duu kalima

aza

wrua

iwi

ar

cecie

es

Tabalbal

Tabalbal bella aru no. Nga goyoo kul ti ganjihayla gaarayyan. Waati kul kañ ganjihayla na jeeri wala taatagay wii, a mm'a gaaray. A ma jeeroo wala taatagaa zaa.

A bara woo da ra hala han foo, a kañ ganjihaya harji ga. Ganjihaylaa na taatagay wii, a sintin k'a ñaa.

Tabalbal kaa, a wurru ganjihaylaa ga. Ganjihaylaa wanji ka zuru.

Tabalbal banda-banda hala nongu mooro ra, a kaa, a na nga goboo k'a kar bojoo ra. Ganjihaylaa wanji ka tun.

Tabalbal banda-banda koyne, a zur ka kaa, a na goboo k'a kar nda nga sahāa kul hala goboo kayri. Ganjihaylaa wanji ka tun. Tabalbal hunbur. Cee jinaa ti woo kañ ganjihayla kay a jine.

A hongu beena, a hongu ganda. A nee sohō nga ma koy nuune funsu ganjihaylaa jeroo ga. A koy, a na tuuri koogayan marga jeroo ga, a na nuune dam i ra.

Waati din ganjihaylaa na kanbey kaa taatagaa ga, a koy.

Dæmon

1 Hääyaney wey zaabi

- Macin ma cebe kañ Tabalbal binekoyni no ?
- Macin nda Tabalbal na ganjihaylaa kar ?
- Macin no ganjihayla harjoo n'a wii ?
- Macin se Tabalbal hunbur ?
- Bundoo kañ nd'a na haylaa kar ga sahā wala ?

2 Kalimawey wey timmandi nda harfoo kañ ga kuma

...ru	banda-b...nd...
Tabalb...l	w...nji
ga...rayyan	bar...
ganjihayl...a	k...nbe
h...la	gand...
	m...rga

3 Borey har kañ ga selaj daaraa woo ra.

Tuu-tubaarikalla

Kuluusu waaliya !

Kuluusu waaliya !

Kuluusu waaliya !

May wane woo ?

Tuu-tubaarikalla

Kaŋ koy hiiji danbo

Danbo na maari k'a se

Bugu dullu, tonko dullu

Woyyey daari hoš !

(* Ni cewoo dii a masi too ni kaynoo hayyaa do) (hala cee hinka).

Zankey ga šette cere bande.

Hooraa jinehunoo ga huguyaŋ tee : alžanna hugu nda žahannam hugu.

– May bara jine ?

• Agay !

– Hawey doo ni baaba faaroo ra !

• I boy ya ne.

– Nd'ay n'i boy ma ne, macin ti ag'alhakoo ?

• Tamma nda tanka !

– I n̄aa, i ma ni kungu, macin ti ni kaynoo maawoo ?

• ... (Ali)

– Ali goo kali-kali goo, Ali goo, kali-kali goo.

Boraa ga sar-ka-zaku, a ga kuruwindi, amma kabey masi man laboo. Nd'i man laboo, boraa ga huru žahannam. Hooray-izey kul ga kaa ka kay hugey jere. I ga nee i ma haj alžanna ra. Hääyanoo banda ga, borey kaŋ duu alžanna ga zuru wey kaŋ duu žahannam se.

Ya n'a bay ma ne !

Ya n'a bay ma ne !

Ya n'a bay ma ne !

Irkoy (hala cee 20)

Nd'i benandi, hooray-izey ga cere marga, i ga koli beeri tee, i ga nee :

– « Kadawwa he kadawwa, kadawwaari duk ! (i kul g'a har)

– Alfagaa wande hajandoo, kadawwaari duk (boro foo ga sonbu)

– Alfagaa wande kaccaa, kadawwaari duk (boro foo ga sonbu)

– Alfagaa molgo biiroo, kadawwaari duk (boro foo ga sonbu)

– Alfagaa satalla zaakaa, kadawwaari duk (boro foo ga sonbu)

– Alfagaa jilaamanoo, kadawwaari duk (boro foo ga sonbu)

– Alfagaa sarjilla zaakaa, kadawwaari duk (boro foo ga sonbu)

Nda zankey kul sonbu ka ben, i ga tee alfagaa feejey, a ga kaa k'i way.

A ga feejey way, zay foo g'a goko bojoo ra. Alfagaa boj do hamningunba no. A ga nee : « Hamningunba goo feejey wey ra ! »

Wayyan foo kul banda ga, zayoo ga feeji foo zaa. Waati kaŋ a ga zay kul a ga feejey hāa :

« – Man ra war koyoo koy ? »

– A koy faarey do

– Guuroo m'a zafa cewoo ga.

– Kayto ! kayto ! »

Waati din, a ma feeji foo dii ka koy. Woo da, woo da hal'i ma ben.

Ne ra, zanka fooyaŋ (taalibey ra) ga tee cirawey. Feejey koyoo (alfagaa) ga cirawey hāa nda nga feejey.

« He ! Gaarulelle, mana dii ay feejey ?

– ya na dii ey – Cirawkaaray hāa.

– He ! Cirawkaaray man ay feejey ?

– Ya na dii ey – Koysaalarbu hāa.

– He ! Koysaalarbu, man ay feejey ?

– Ya na dii ey. »

Waati din zayoo ga kate alfagaa se waa. A g'a haj, a ga nee « Woo ya, ay feejey waa no ». Zayoo ga nee : « A bada, a mana ti a ».

– Alfagaa ga kay, a ga nee : « Arrraw ! » feejey kul ga zuru ka hun tuku dogoo ra. I ga nee : « mee ! mee ! mee ».

Muusa tiirafeeroo

1 Hamma : Aliyyu, man no n'ga koy ?

2 Aliyyu : Muusa tiirafeeroo ra ay ga koy.

3 Hamma : Saa din, ay batu ir ma koy.

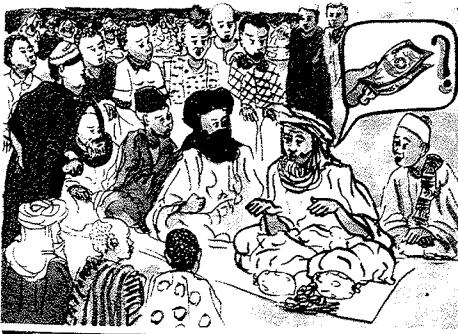
4 Mandikaa : Jamaa, wa dangay ; tiirahawoo ga sintin.

5 Alfagaa : Aroo nda woyoo seedawey goo ne wala ?

6 Mandikaa : I goo ne.

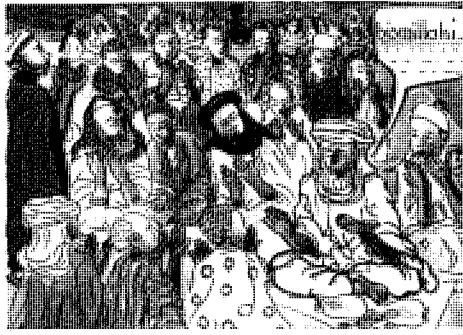

7 Alfagaa : Hiijalmaanoo banandi wala ?

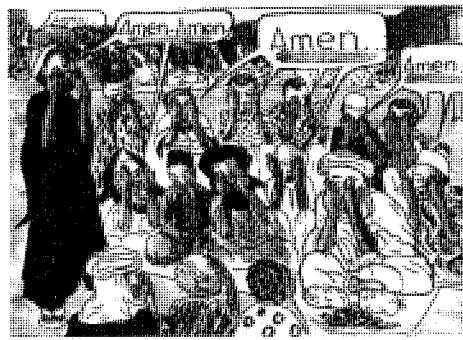

8 Mandikaa : A banandi. I si a gana haya kul.

Cawgande 2

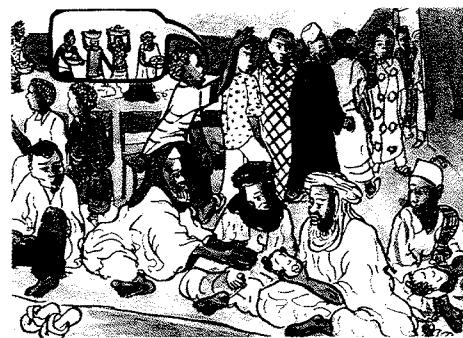
9 Alfagaa : Bismillaahi...
alhamdu lillaahi rabbil
Aalamiina.

10 Jamaa : Amin... !

11 Mandikaa : Alsilaamey, wa
foo-nda-goy ; Irkoy ma war
bana.

12 Aliyyu : He ! i ne war masi dira,
jaahayey goo kaa.

Dendien

1 War faham ?

- Macin ka tee Muusa do ?
- Aliyyu nda may ka koy tiirahawoo dogoo ra ?
- Macin ma cebe kaj aruhijoo n'alaadawey kul bana ?
- Macin se i nee borey masi dira tiirahawoo banda ga ?

2 Cimi wala taari ?

- Muusa izoo ceboo ra Aliyyu koy.
- Alfagaa n'aroo nda woyoo seedawey hää.
- Seede kul sii no.
- Borey mana jaa tiirafeeroo hane.

3 Sorro foo kul ra, zeeri dam kalimaa cire kaj ga hima woo kaj ga koli goo :

batu

ciiri
jama
katu
aru
Muusa
batu
batu

tiirafeeroo

kilo
bohtiira
tiirafeeroo
tiirahawoo
tiirafeeroo
aruhijoo
seedawey

seede

alhorobi
deene
menne
deede
deeli
seede
beene

tiirahawoo

tamaati
tiirahawoo
tiirahawoo
cawhayaa
Aliyyu
aruhijoo
tiirahawoo

4 Zeeri dam biyey kaj g'i si selej ga :

- Aliyyu na tiiraa feeri.
Alfagaa na nga tasubahayey sanbu.
I nee borey ma gaara.
Ir na buuru jaa, ir na attay haj.

5 Hanjager kalimajaa foo kul se, ma lanba dam woo kaj mana maar'a willandoo ra ga :

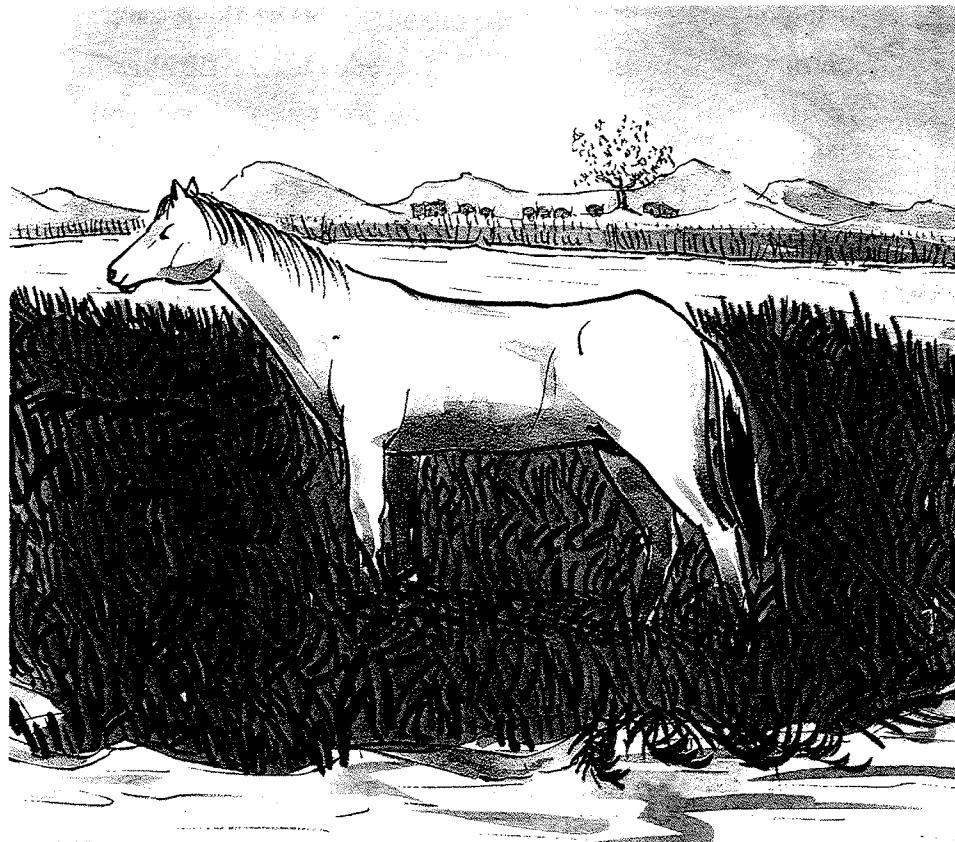
- a) Aliyyu, man no ni hun ?
- b) Aliyyu, man no n'ga koy ?
- c) Irkoy ma war bana.
- d) Irkoy ma war yaafa.
- e) I si a gana haya kul.
- f) I na ganandi hō kul.

Amiiru futaa

A

Amiiru foo bay ka cindi nda bari heraykoyni foo.

A n'a dam gungu foo ra kaj subu boobo goo a ra, hala a ma duu ka naasu.

Jirbiyye hinka banda ga kul a ga boro sanba ka guna wala baryoo naasu. Diyawey kaj kokor ka koy gar baryoo buu.

Amma boro kul mana hin ka baryoo buuyanoo har a se, hunburkubay maaganda se.

Boro jinaa kaj na nga binoo nama k'a har a se, huru kasu. Ihinkantoo huru kasu, ihiinzantoo mo huru kasu.

Ikul ga goro ka ngi buuyanoo batu.

Amiiroo yee ka zanka foo sanba ka guna wala baryoo naasu.

Zankaa gar baryoo buu.

A willi amiiroo do.

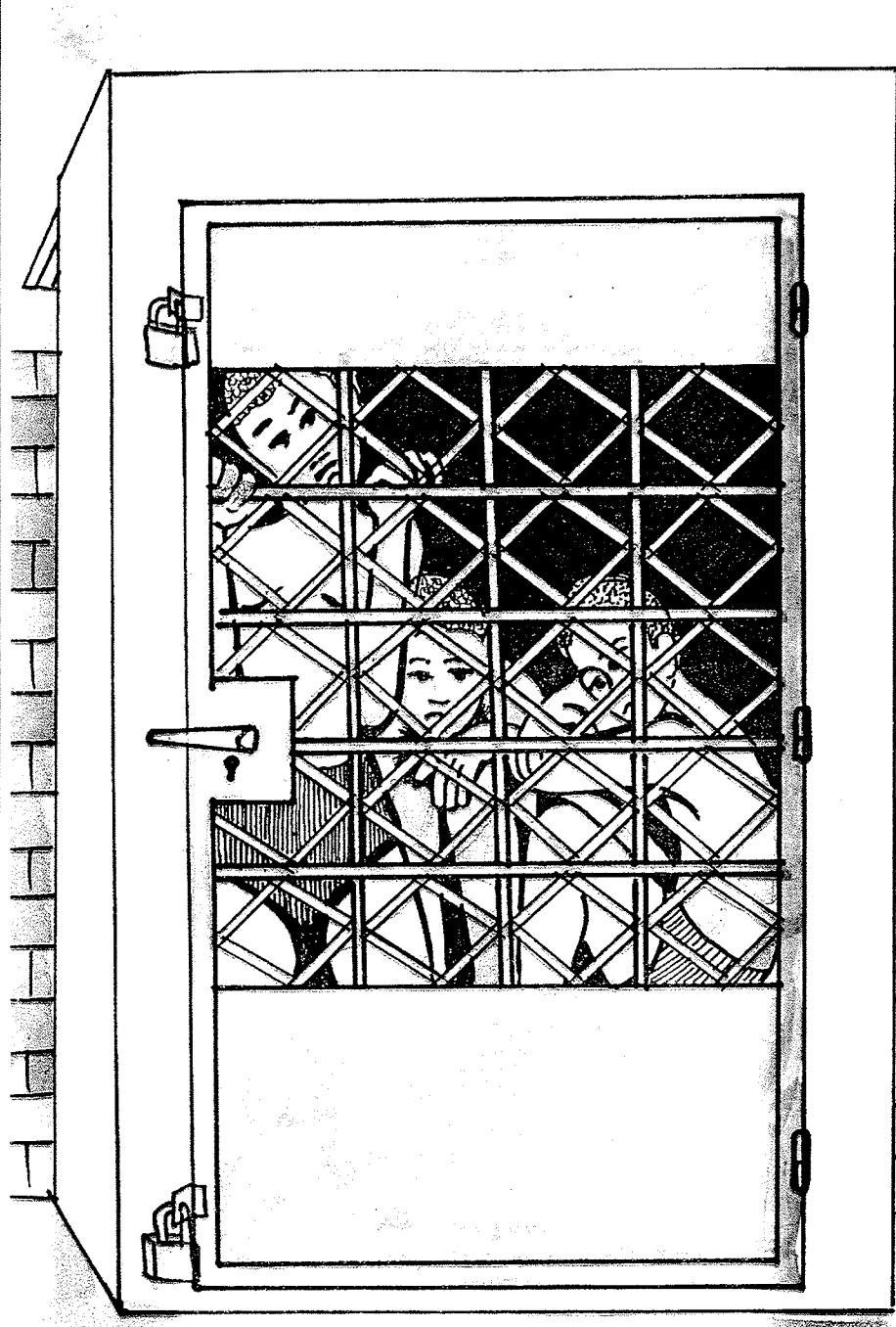
A nee a se : « Amiiru, ni baryoo hanse ka naasu hala a kani ganda a na cewey jer beene ».

Amiiroo nee a se : « saa din a nka buu ! »

Zankaa nee a se : « agay ya mana a har, ni k'a har ».

Borey kul haaru, i say-say.

Amiiroo lakkaloo zunbu. A na kasu-izey kaj a soolu k'i wii taj.

Dancen

1 Hääyaney wey zaabi

- Macin se Amiiroo na nga baryoo dam gungoo ra ?
- Jirbi marje banda ga a ga boro donto a ma koy baryoo guna ?
- Macin se diyaw kokorantey mana yadda ka baryoo buuyanoo har amiiroo se ?
- Macin ka tee boro jinawey ga kañ yadda ka alhabaaro too ?
- May no amiiroo yee ka donto wey kul banda ga
- Macin ti zankaa zaaboo waatoo kañ a willi amiiroo do ?
- Macin no amiiroo si baa nga ma maar'a ?
- Macin se borey haaru ?
- Macin no amiiroo na tee kasu-izey ?

2 Zentoo meesennoo tee.

3 Zentoo zente.

4 Macin ma tee nda Amiiroo lakkaloo nka mana zunbu ?

5 Kalimawey wey timmandi nda harfoo kañ ga kuma

Ami...ru	b...noo	lakk...loo
na...su	h...n	h...r
b...r...	ih...nkantoo	kan...
diy...wey	na...su	w...lli

**6 « a » hinnawey har kañ goo kalima foo kul ra, m'i hantum ni walhaa ga :
banda – zankaa – sanba – lakkaloo – haaru – say-say.**

Cere hinka kaŋ naaru

Za zaman mooro foo, aru hinka naaru nda cere. I bara i ga dira, i bara i ga dira hala i too koyra foo ra, i koy zunbu ngi zaatijoo do. A n'i yaaray, a kate yaaraa, a na sokol hinka dam i se a ra.

A gar kubay ga hanse ka bara.

Affaa, zanbante no, a mana nga sokoloo zaa.

I bara i ga ŋaa hala sokoloo nda kanboo kubay azawaa ra.

Kanba koyoo na ŋaahayaa maasu a n'a kaa sokol koyoo jine.

I na hari haŋ, i kani hala subbaahi, i jingar, i dira.

I koy hala fonda ra. Woo kaŋ ŋaa nda sokoloo nee ceroo se, « cijin ay na ni zanba, ya mma ay sokoloo too de ay ga dam ay miyoo ra ».

Kanba-ka-ŋaakaa nee a se: « agay ya ay kanboo nda ay ŋaa », kul ceroo faham, i dangay.

I yee ka gulli koyra foo ra. I kani woy zeeno foo ga.

Woy zeenaa na nga jinawayaj hina i se. A gar affaa jirbi.

Woo kaŋ moŋey ga hay na ceroo tunandi.

I sintin ka ŋaa.

Woo kaŋ mana jirbi, niiney de no a g'i kaa.

Woo kaŋ tun jirboo ra mma nee duuriyan no, a mma kanboo too de a ga guma miyoo ra.

I ŋaa hala kanbey kubay azawaa ra. I na hari haŋ, i kani.

Subbaahi, i jingar, i dira, i koy hala fonda ra.

Woo kaŋ mma nee nga ti lakkal koynoo nee ceroo se: « aryaa, ay na ni zanba cijin.

Jinawey kaŋ i na i hina ir se, ya mma niine kaa de ay ga gona ».

Cawgande 2

Ceroo nee a se: « macin jinaw ti woo, jinaw no ir ŋaa cijin ?

Agay binde, ya mma nee duuriyaj no, ya mma ay kanboo too de ay ga guma ay miyoo ra ».

Ceroo dangay hala a gay.

A nee a se: « aryaa, nda ya na hun ni banda n' g'ay wii ».

Dendren

1 Hāayaney wey zaabi

- Macin se boro faa mana sokol ka ŋaa ?
- Macin no kanba koyoo na tee sokol koyoo se ?
- Macin no nda sokol-ka-ŋaakaa n'a zaabi ?
- Macin no woy zeenaa n'a hin'i se ?
- Macin no woo kaŋ tun jirboo ra hongu nga ti jinawey ?
- Macin ti zanbaa kaŋ woo kaŋ tun jirboo ra n'a tee ceroo se ?
- May ga zanbaa kay ?
- Macin se zanbayan si boori ?

2 Zentoo meesennoo tee.

3 Zentoo senni hantumantaa tee.

4 Zentoo biyey tee.

5 Kalimawey wey timmandi nda harfoo kaŋ ga kuma

m...oro	k...y ra	c...jin
s...kol	ŋ...hay...	b...nde
ya...ray	ni...ney	dang...y
k...yoo	j...ngar	lakk...lk...ynoo

6 Kalimawey nda kalimaŋiajey wey hantum ni kayyaa ra sokol – azawa – jirbi – subbaahi – cijin - lakkalkoyni

I sintin ka ŋaa.

Ceroo dangay hala a gay.

Salaati hansayan

Caw ka tee

I - Goyjinawey nda maafa-izey

- salaati kore 5	- orobine hari
- žaawel hari	- diliwil
- ciiri hamni	- taasa 2
- bineegar	- tamaati gani
- korooti	- gorgotondi
- huryaw	- poopilin zaara henenanta
- denji	- kusu
- furna	

II – Goyey tiiraa

1 Kuray jinaa :

- Zangu hinkaa woo sanbu, ma koy yooboo ra,
- Ma salaati kore 5 day waranka cindi guu,
- Ma waranza tamaati gani day,
- Ma waranka diliwil day nda K5 ciiri,
- Ma gorgotondi gani 3 day, K 25 nda K 20 korooti,
- Ma jinawey wey kul noo konday hinzantoo se nda nooroo barmaa, ma goyey meesennoo tee.

2 Kuray hinkantoo :

- Ma hari dam kusoo ra, m'a deke furnaa boj,
- Ma gorgotondey nda korooteey dam a ra,
- Ma salaatey korey dunbu, ma fitawey dam haroo ra,
- Ma žaawel hari loti kaynayan dam haroo ra,

- Ma salaatoo fitawey jumay hal'i ma henan, m'i leele,
- Ma salaatoo dam poopilin zaara henenantaa ra, m'a haw, m'a deeji hala haroo ma hun a ra,
- Ma goyey meesennoo tee.

3 Kuray hinzantoo :

- Kusoo kaŋ kuray hinkantoo n'a deke zumandi nd'a zarga,
- Gorgotondey nda korooteey k'a ra,
- Ma gorgotondey feferi, ma korooteey kuurey kaa,
- Ma korooteey nda tamaatey dunbu, m'i dam jinay henenantaa ra, jere ga,
- Ma salaatoo kaa zaaraa ra, m'a dam taasaa ra,
- Ma diliwil dam a ra hal' a ma wasa, m'i kaašim cere ra,
- Ma ciiri hamni kayna say-say a ra,
- Ma gorgotondey nda korooteey nda tamaati dunbey dam a ra, m'i tunandi cere ra, ma bineegar loti a ra,
- Ma goyoo meesennoo tee.
- Ma kuray jinaa nd'i hinkantoo cee i m'a taba.

Denden

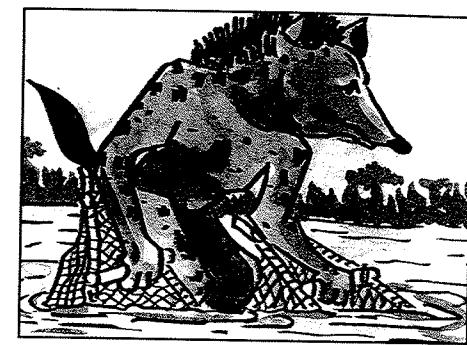
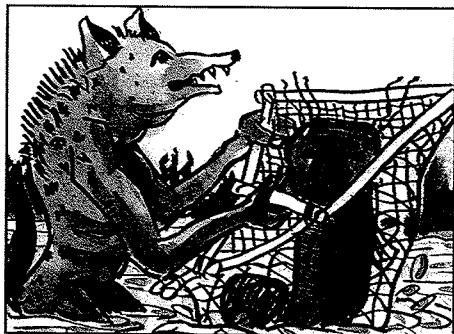
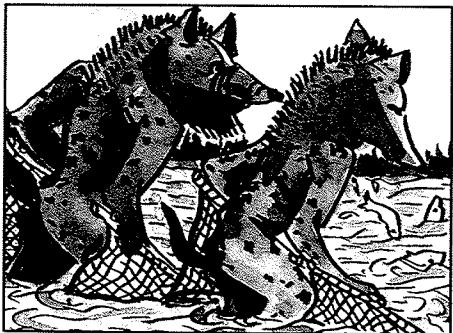
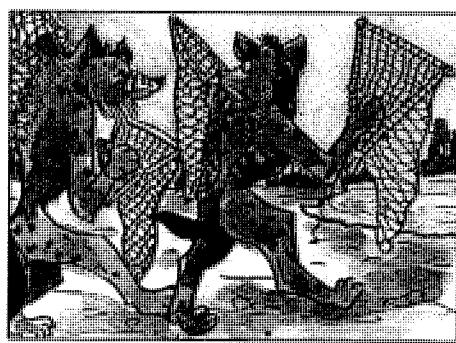
1 Kalimawey guna, ma kalima foo kul harfey hinnaa hantum jinoo ra, sanda : ciiri : 5

denji	diliwil
tamaati	korooti
salaati	furna
	huryaw.

2 Hanajer kalimawey wey se, ma kalima yawey kaa i ra :

denji – diliwil – araji – ciiri – feeji – korooti – tamaati – salaati – huryaw – tele – saaku.

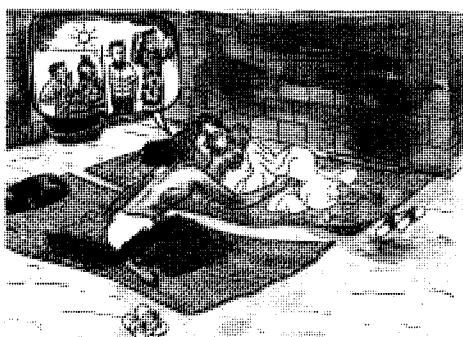
Koro nda nzuroo taamoo

Lokkol zaari jinaa

1 Amadu : Isa, Salma, wa tun ya, war ga bay kañ hō no lokkol ga feera.

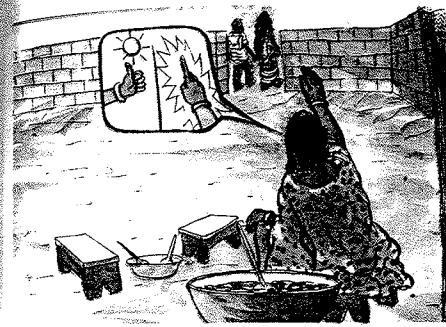
2 Isa : Salma, tun, waynaa koron, ir ma soolu.

3 Zali : Wa kaa ka cirkaaray ka koy.

4 Salma : Zali, ir ya koy.

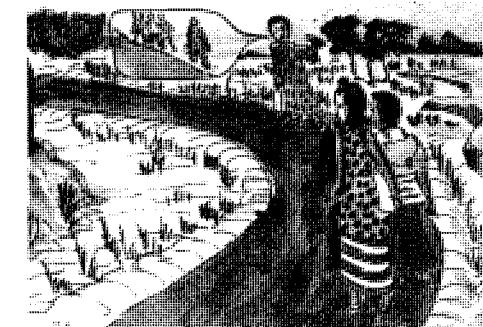
5 Zali : Zaaroo ma boori. Wa gaabandi ya !

6 Salma : Ir ma hanga fondo beeroo bande.

7 Isa : He ! Hamma, batu ir ma koy cere bande.

8 Hamma : Wa cahā ya, ir cerey n'ir dunbu.

Cawgande 3

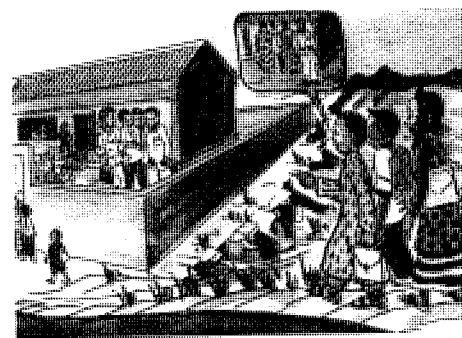
9 Isa : Kul da ya ! Ir ma cere foo.

10 Salma : Hamma, kay ir ma dii ni goyjinawey.

11 Isa : Ir mo waney ne.

12 Hamma : Wa guna, dikiteroo nda alfagey ne hendi ma kay batumaa ra.

Denden

1 Hääyaney wey zaabi

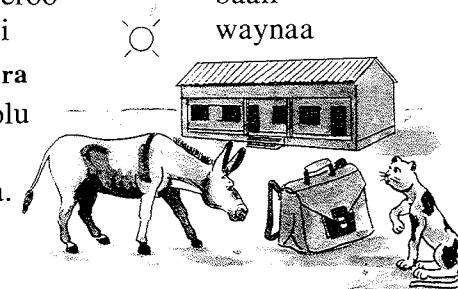
- May ka Isa nda Salma tunandi i ma koy lokkol ?
- May ka nee i ma kaa ka cirkaaray ?
- Fondo foo no Isa nda Salma n'a gana ka koy lokkol ?
- May no zankey ga dii a lokkol batumaa ra ?

2 Cimi wala taari

- Amadu nee Isa nda Salma ma kaa ka cirkaaray.
- Ir masi hanga fondo beeroo bande.
- Ir cerey cewey ga buu.
- Kay ir ma dii ni hawey.
- Zaaroo ma boori: Wa gaabandi ya !
- Wa guna, dikiteroo nda alfagey ne hendi ma kay batumaa ra.

3 Hanjajer, ma ni kanboo sanbu nda n'maa kalima se kaj goo willandoor ra

Händu	taari	gaabandi
jiyaw	gorgo	dandi
cerey	dunbu	cirkaaray
goyjinawey	hawsa	batumaa
hawey	dikiteroo	baali
fondo beeroo	hansi	waynaa

4 Zeeri dam biyey ga kaj sii cawhayaa ra

- Waynaa koron, Salma nda Isa soolu ka koy lokkol.
I dii cerey, i na fondo beeroo gana.
I na ngi goyjinawey cebe cere se.

5 Hanjajer, ma ni kanboo sanbu nda n'maa kalimajaa se kaj goo willandoo ra

- Ir ma koy ham day.
- Wa kaa ka cirkaaray ka koy.
- Salma na nunaa taj.
- Zaaroo ma boori. Wa gaabandi ya !
- Alman hinka no ay baaba day hon
- Wa cahā, ir cerey n'ir dunbu.
- Hamma, kay ir ma dii ni goyjinawey.

Koro taalibitaraa

K

Koro nda nga alfagaa nda taalibey bara i ga dira, hala i too bangu foo jesoo ga.

I hoy.

Waatoo kaj cirkosaa too, alfagaa nee i ma kate nga se tuuri firkiti.

Taalibey kate tuuri firkitey i n'i fur alfagaa jine.

Alfagaa nee i kul ma mojtey daabu.

Kaj i ga mojtey feeri kul tuuri firkitey bere i ti hawru azawayaj.

I jaa hali kungu.

Alaasaroo ra alfagaa nee i ma harji zaa i ma hanga nga bande.

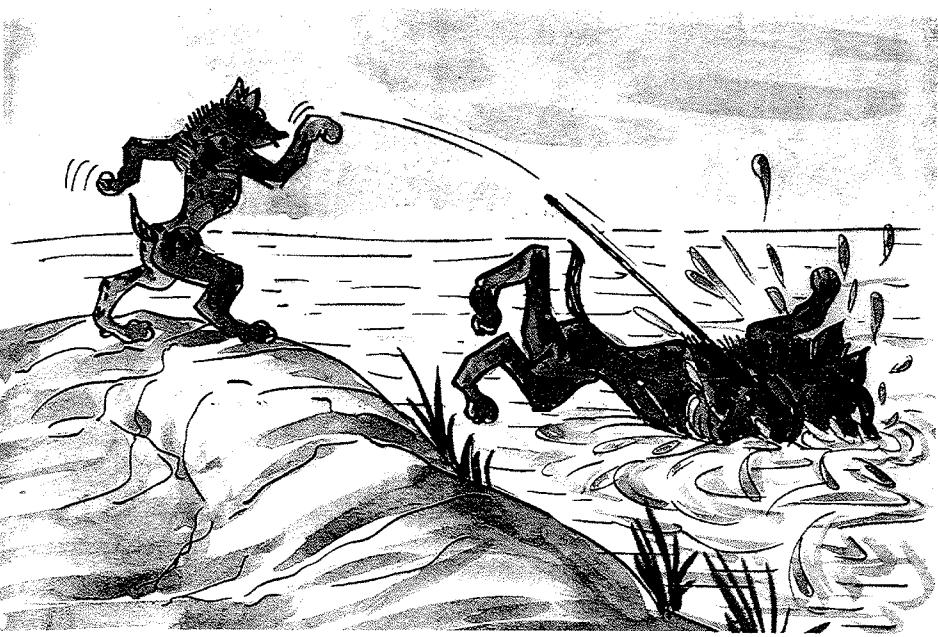
A nee i se nga ga doo bangoo ra, nga ga miri, i ma haya nga miri dogoo ra.

I haya miri dogoo ra, i duu deesi beeri foo.

Za koro dii woo, a mana yee ka baa nga ma bisa.

Alfagaa na haya kul kaj a ga a bay sunburku bonjoo ga, amma a nee nga mana duu baani.

Alfagaa mo nee a ma willi hugey do.

Za a too hugey do a nee izey se i ma kate nga se tuuri firkityaj i ma mojtey daabu.

Za i ga mojtey daabu hal'i jan, tuuri firkitey mana hun ngi takaa ga.

A nee izey se sohō i ma harji zaa, i ma hanga nga bande ka doo isaa ga, nda nga miri kul i ma haya nga miri dogoo ra.

Ize beerey nee ngi hunday si hin ka woo tee, koddaa nee i ma nga noo harjoo.

Koro miri, koddaa haya dogoo ra, a duu a dumay biroo ra.

A sar a tun, a nee izoo se ham-izoo cindi ne da ay jere, mana hin ka duu a...

Dordten

1 Hääyaney wey zaabi

- Man no koro nda taalibey nd'alfagaa koy ?
- Man no i duu jaayan ?
- Macin no alfagaa n'a tee ?
- Alaasaroo ra, macin ti dabaroo kaj alfagaa n'a tee ka duu hamisa ?
- Kaj koro dii alfagaa goyey, macin ti taaroo kaj a n'a tee ?
- Macin se koro wanji ka hanga ng' alfagaa bande ?
- Waatoo kaj koro too hugey do, macin no a nee izey m'a tee ?
- Macin no tuuri firkitey ti a ?
- Macin no koro filla ka nee izey m'a tee ?
- Ize foo ka yadda ?
- Macin ka tee ?

2 Man ga koro taalibitaraa kay ?

3 Zentoo woo timmandi nda taka kaj nda n'faham a se.

4 Zentoo biyey tee.

5 Kalimawey wey timmandi nda harfoo kaj ga kuma

taalib...y	firk...tey	j...re
fe...ri	m...ri	hug...y
jin...	k...ddaa	moj...y
be...rey	cind...	h...rji

6 Kalimawey nda kalimanjajey wey hantum ni kayya ra

Koro – firkiti – alfagaa – daabu – beeri

Alfagaa mo nee a ma willi hugey do. Koro miri, koddaa haya dogoo ra, a duu a dumay biroo ra.

Kooro nda yegaw nda atabay

Hõ zaaroo, Kooro hoy ka hoo, a ma na duu haya kul. A ga dira a ga hongu nda haya kaj nga g'a tee ka jaaje ng'alaayaney do. Woo da ra a cindi, a ga selanj nga foo hal'a ti guusu foo ra buburk !

A nee : sohõ ya kayri huru goyri ra !

A guna ne a guna ne ; mise kul kaj nd'a ga hin ka hun guusoo woo ra, mong'a se. A wurru cee foo, a wurru cee hinka.

Yegaw foo kaj goo janjey ra maa.

A zuru ka kaa.

A gootu guusoo ra.

A dii koro. A nee a se : Baani ! Cin ka duu ni ?

Koro nee a se :

– Faab'ay ga ! ay fattandi.

Yegaa n'a haa nda takaa kaj nga g'a tee k'a fattandi.

Koro nee a se :

– Sonbu guusoo mijoo ga, ma ni nsuufaa sondandi ya ne, ay g'a tifi de m'ay cindi.

Yegaa sonbu, a na nsuufaa taŋ koro se. Koro n'a tifi. A nee nga boŋ se :

– Ay na zaaroo kul tee, ya na duu haya kul kaj ay n'a ḡaa. Ay goro hala ḡaayan kaa ka kan ay boŋ !

Koro na yegaa yobu hal'a gurfa guusoo mijoo ga jina a na kobawey ḡifi yegaa dumaa ra.

A n'a tooru. Yegaa booro. A nee :

– Kooro ! n' n'ay maray !

– Ya mma hanse ka ni dii, ya si kaj, Koro nee. Yegaa cenda, Koro fatta. Amma yegaa cerawey nda dumaa kul ti kuri. Kuroo ga baa ka hin a. Koro ga batu hal'a ma zinni ka kaj nga ma sar a boŋ. Irkoy aššafaa ra, Atabay ne ma bisa.

Cawgande 3

Yegaa ciy'a se. A nee a se :

– Ay faaba koro ga, ay n'a fattandi guusoo woo ra ; guna takaa kaj nd'a n'ay bana !

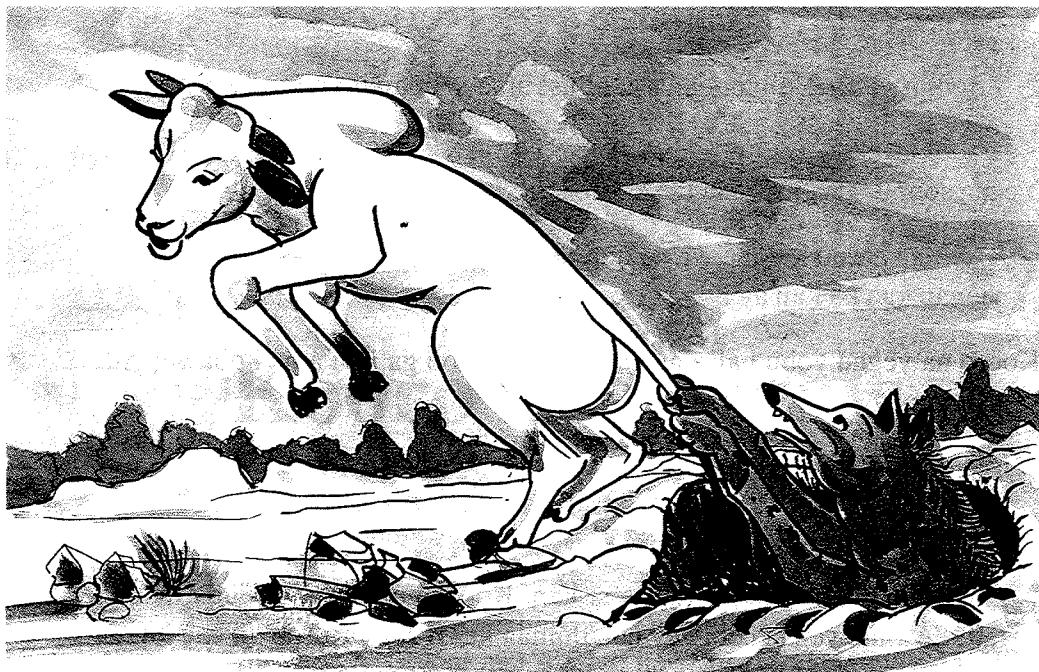
Atabay nee nga mana yadda.

A nee nga si hin ka ciitoo woo dunbu kala nga ma dii a nga mojoo ra.

Koro kaj gundoo s'a se kala lakkaloo dogoo ra, nee nga yadda.

A willi guusoo ra. Atabay nee yegaa se :

– Bisa ka too coggaloo, ma fay nda Koro nga guusoo ra.

Deween

① Hāayaney wey zaabi

- Macin se Koro ga selaj nga foo ?
- Macin ka tee Koro ga ?
- May ka kaa ka faab'a ga ?
- Macin no Koro nee yegaa m'a tee ka nga fattandi ?
- Macin ti zanbaa kaj Koro kokor k'a tee yegaa se ?
- May ka kaa ka bisa kaj faaba yegaw ga ?
- Macin ti carmaa kaj nd' Atabay na yegaa faaba ?
- Man ra Atabay nda yegaw dira ka Koro naaj ?

② Zentoo zente, ma nga meesennoo tee.

③ Zentoo senni hantumantaa tee.

④ Zentoo timmandi nda taka kaj nda n'faham

⑤ Kalimawey wey timmandi nda harfoo kaj ga kuma

hong...	z...nni	y...dda
gu...su	sonb...	c...ggaloo
t...fi	d...nb...	At...b...y
k...ri	w...ll...	koo...r...

⑥ Kalimawey nda kalimajnejy hantum ni kayyaa ra

Atabay – fattandi – guusoo – ciitoo – nsuufaa – amma.

A na a tooru. Yegaa booro.

Atabay nee nga mana yadda.

Jindaaru nda Kooro

Jindaaru zeena foo tun, a nee nga mma koy hajji. Nga silfandaa ti ayu dutu foo.

A bar'a ga dira hal'a na Koro kubay. Koro nee a se : « Hancin, ay kayniyaa, man no n'ga koy ? » Jindaaru nee a se nga mma koy hajji Makka. Koro n'alaabiina. A nee a se wala a mma hin ka koy nga goo ne. Jindaaru nee nga mma koy zama nga goo nda haya kaj nda nga ga koy.

Koro hibi ka man. A nee : « n' si koy zama ag'arrahamaa da ti ni ». Jindaaru zuru, Koro n'a gaaray. Jindaaru huru Ganjihayla guusoo ra. Koro kay guusoo miyoo ga. A nee : « Ay goo ne hala ma fatta ». Ganjihayla too kate. A haa nda haya kaj tee. Koro nee a se : « Jindaaru no k'ay wow, a zuru ka huru ni guusoo ra ». Jindaaru fatta waati din. A nee Ganjihayla se kaj Koro ga taari, Makka no nga ga koy, nga safarey goo nga kone, nga kaa ka bisa Koro ga, a na nga gaaray.

Ganjihayla nee senni booboo jaw no, nga gawoo no ma nga maray. Jindaaru nee a se nga binde goo nda gaw safari boryo foo. Ganjihayla nee a ma nga noo. Jindaaru haaru, a nee : « ay gaw safaroo kala Koro banda baši ; nga nda boro g'a zaa ». Ganjihayla zogu Koro ga, a nee a se : « Kate baši jindaaru ma safari tee ya ne ».

Koro mma hin ka wanji ? A na baši kaccu dogu, a n'a noo Jindaaru se. Jindaaru na birji-birji ayuwoo ra, a na noo Ganjihayla se.

– « Ni mma a lanba gawoo here, ma ni hijey kanji a ga », Jindaaru nee a se.

Ganjihayla na safaroo dam. A nee laabudda bara safaroo ga kan, a ga boori. Jindaaru nee a se : « mana bay mo zama basoo ga kacca ». Kan Ganjihayla ga nee Koro ma kate baši koyne kul a zuru. Ganjihayla na nga kar a bande.

Jindaaru fatta, a na nga Makka fondaazaa.

Demandes

1 Tuuru hääyaney wey se

- Macin ga zentoo woo ga selej ?
- Adabba fooyaŋ g'i ga selej ?

2 Tuuru hääyaney wey se

- Macin diray ra Jindaaru goo ?
- May no Jindaaru na kubay fondaar ra ?
- Macin bara Jindaaru kone kaj nd'a ga koy Makka ?
- Mise foo nda Jindaaru hin ka hun Koro kaboo ra ?

3 Tuuru hääyaney wey se

- May g'i goo zentoo woo ra ?
- Man no Jindaaru ga koy ?
- Macin bar'a kone ?
- May no Jindaaru dii a fondaar ra ?
- Macin no Koro n'a taari Jindaaru ga ?
- Man no Jindaaru tuku Koro se ?
- May ka Jindaaru hallasi Koro ra ?
- Macin ti safaroo kaj Jindaaru na tee Ganjihayla gawoo se ?
- Macin se Jindaaru nee nga safaroo si huru kala koro banda baši ra.
- Macin se Ganjihayla nee kaj Jindaaru safaroo ga kan, a ga boori ?

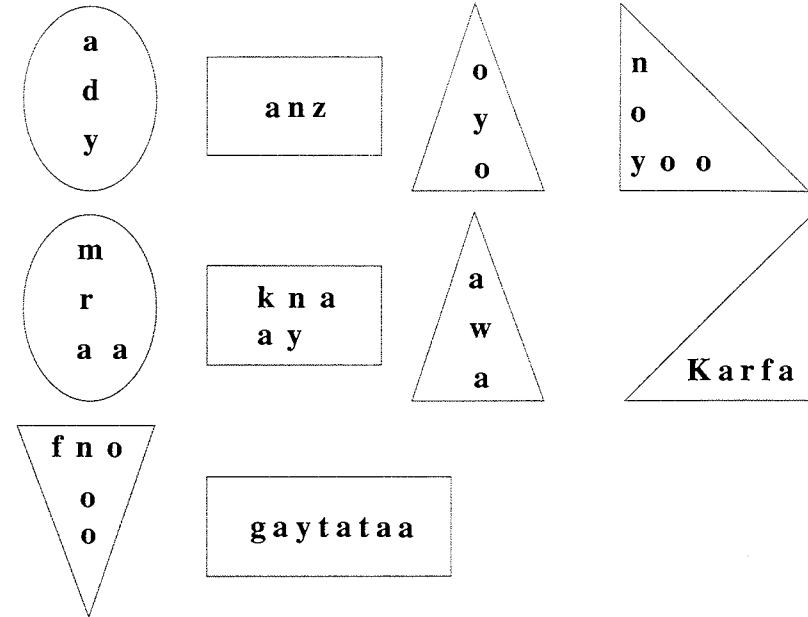
Ay ga ni fonbu

Ay ga ni fonbu
 Kanay ya goo nda baali
 Zan ya hilley kacca
 Kooba ya mijraa kaaray
 Farka ya ga bilinbilim
 Yoo ya jindiyaa kuu
 Taatagay ya bojraa mon
 Cirawbi ya ga caaray, a ga
 cangara
 Amar ya ga sar tuuri boj
 Foono ya cantiyaa dunbu
 Nbinbin ya ga laabu zaa
 Yoono ya ga day ka bar
 Fulan woy ya ga dodoko
 Koyra kanbu ya ga baa
 Handaray ya ga kaaray
 Waa ya ga kan
 Yuu ya ga fansandi
 Day ya ga guusu

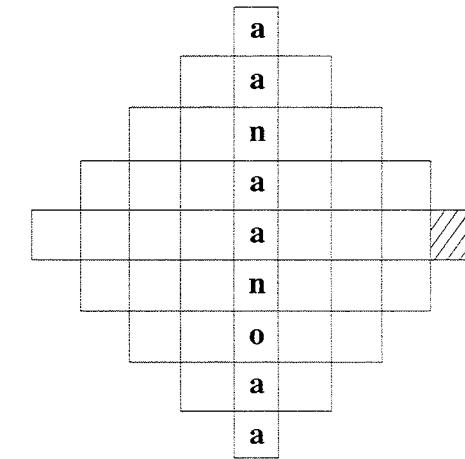
N'g'ay fonbu ya kanay
 A goo nda baali ya zan
 Hilley kacca ya kooba
 Mijraa kaaray ya farka
 A ga bilinbilim ya yoo
 Jindiyaa kuu ya taatagay
 Bojraa mon ya cirawbi
 A ga caaray, a ga cangara
 ya amar
 A ga sar tuuri boj ya foono
 Cantiyaa dunbu ya nbinbin
 A ga laabu zaa ya yoono
 A ga day ka bar ya fulan
 woy
 A ga dodoko ya koyra kanbu
 A ga baa ya handaray
 A ga kaaray ya waa
 A ga kan ya yuu
 A ga fansandi ya day
 A ga guusu ya alaahara
 Kaj ra nda boro koy n'si yee ka kaa.

Dordden

- 1 Harfey wey hantum ngi moo boryaa ga ka duu kalima :

- 2 Daaroo woo timmandi zuudaarantey de bande nda kalimawey wey : yoono, cirawbi, kanay, zan, waa, nbinbin, handaray.

Sacce

1 Aliyyu : Huj ! ay taamoo filaloo dunbu.

2 Hamma : Kay ya dii a. Ir ma koy taamihansekaa do.

3 Aliyyu : Wa hoybaani ! Sacce, ay taamoo kanji ya ne.

4 Sacce : Wa bisimilla ! Wa goro hal'ay ga taamoo woo benandi.

5 Hamma : Aliyyu, guna taami boobey wey kan ga deega tendaa ra.

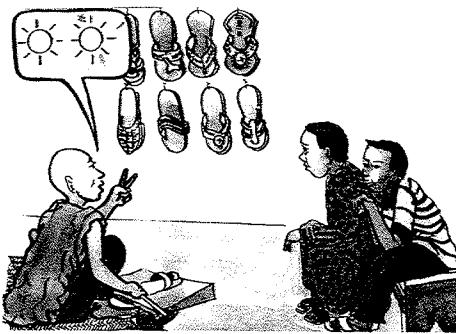
6 Aliyyu : Ay ga dii ey walla. Sacce, taami henney wey mma neere wala ?

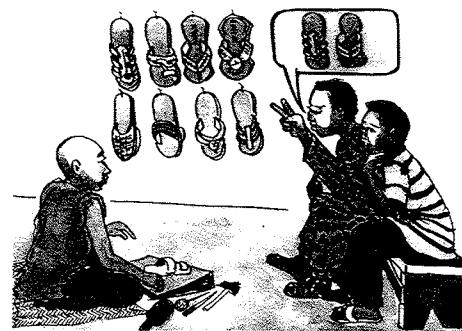
7 Sacce : I si neere, boro ka nee y'i tee. Amma, nda n'ga baa ngi cine, ay ga ni cewoo diidaloo zaa sohō da.

8 Hamma : Jirbi marje ga ay ga k' i se ?

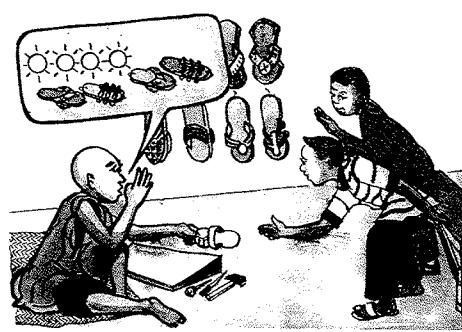
9 **Sacce** : Ne nda jirbi hinka nd'ay ga ban.

10 **Hamma** : Saa din, ay ga baa ma cele hinka tee ya ne.

11 **Aliyyu** : Ni mma nee, a ma tee ir kul se, zama agay mo ga baa ngi cine.

12 **Sacce** : Aliyyu, ni taamoo ne, a kanja. Jirbi taaci banda ga war ma kaa war taamey se. War si nimsi.

Dordten

1 Hääyaney wey zaabi

- May taami ka dunbu ?
- Macin ma deega tendaa ra ?
- Jirbi marje ga Hamma ga kaa nga taamey se ?
- Taami cele marje no Hamma nee Sacce ma tee nga se ?

2 Cimi wala taari

Hamma taamoo fiilaloo dunbu.

Aliyyu, guna taami boobey wey kaj ga deega tendaa ra.

I si neere. Boro ka nee y'i tee.

Sacce na Hawwa cewoo diidaloo zaa.

Saa din ay ga baa ma cele hinka tee ya ne.

Ni mma nee de a masi tee ir kul se, zama agay ya si baa ngi cine.
Jirbi taaci banda war ma kaa war taamey se.

3 Zeeri dam kalimawey cire kaj ga hima sorro foo kul ra

siini	daari	sacce	taami
maani	faani	boro	fiilal
dalil	daw	gansi	taami
taari	birji	sacce	darbay
siini	daw	hamni	silli
Kaari	hayni	sacce	sana

4 Zeeri dam biyey ga kanj goo cawhaya ra

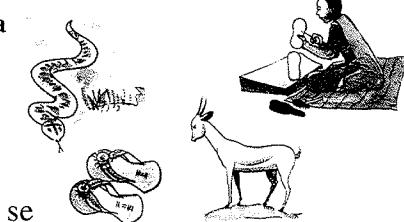
Aliyyu taamoo dunbu.

Sacce n'a kanji a se.

I wiri sacce ma taami tee ngi se.

Sacce na cee hinka taami tee i se.

Jirbi taaci banda ga i koy ngi taamey se

5 Hanajer, ma ni kanboo jer nda n'maa kalima se kanj goo willandoo ra

berre	kusu	neere
taami	darbay	bari
cele	nimsi	kaw
dawray	kaani	deega
ferre	kanja	cewoo
diidaloo	cine	farka

Boosujaa

Boosujaa man'ti kala woy henno foo kañ hiiji ka koy kurjoo do koyra foo ra.

A gay a si dii ngi borey. Han foo a tun a nee nga mma koy naaru ngi borey se.

A gar jiiri din hari booboo tee, isaa ziya ne, a ziya ne. Fondo sii kañ ga Boosujaa dejandi ngi koyraa ra.

A too isaa mijoo ga, a ga dabari wiri kañ ga nga dejandi da kañ kaaray foo fatta haroo ra.

Woyoo nee a se a ma nga dejandi Irkoy se.

Kaaraa nee a se ay ga ni dejandi, amma kala ma zee ya ne kañ n'si filla boro kul se takaa kañ nda n'dej.

Boosujaa yadda.

A kaaru kaaraa, a deñ.

Kaaraa na tuutu hangandi a bande kañ ga hawgay nda allahidoo kañ a n'a zaa.

Boosujaa too koyraa ra.

Borey ga kayfi nda taka kañ nd'a deñ hari boobaa woo ra.

Borey n'a hää cijin nda zaari a ma filla ngi se, a wanji.

Han foo koyraa woykaši foo n'a hoyandi.

A na ñaayan dumi kul hina. Borey sintin ka ñaa.

Woykasoo na Boosujaa cee hugoo koroo ra ; a nee a se a ma filla nga se, haya kul si maa hayaa kañ a n'a har.

Tuutuwoo goo hugoo bojoo boj, a ga hanjajer. Boosujaa filla woybeeroo se.

A nee a se : « Kaaray k'ay dejandi. Allaahidoo kañ huru ir gamey ra ti hanja waani masi maa sennoo, woo se a na tuutu hangandi ay bande kañ ga koy filla a se nda haya kañ tee ! »

Woybeeroo nee a se : « ay ga dabari tee kañ nda n' ga willi ka gar tuutuwoo mana too kaaraa do.

Ay ga ni noo hommo dika foo, hayni dika nda gansi dika foo.

Han kañ n'ga willi za ma fatta koyraa ra ma hommaa mun tuutuwoo se, ma gaarandi k'isaa wiri ; nda n'too fondaa gamoo ra ma haynoo doori tuutuwoo se, ma isaa wiri, nda n'man isaa, ma gansoo mun tuutuwoo se.

Hal'a ga ñaa ka ben, a ga gar n'dej ».

Boosujaa na woo da tee. A too isaa mijoo ga, kaaraa fatta ka kaa a do. Kaaraa nee a se : n'na allaahidoo too wala ? Boosujaa nee a se : nda ya nka man'a too tuutuwoo gay a na alhabaaro too ni do.

« Aywa, kaaru ya ay ga ni dejandi » Kaaray nee a se.

Taka kaj nda Boosujaa zunbu kaaraa nda tuutuwoo da ne ka kaa.

A nee kaaraa se Boosujaa binde na allaahidoo kaj huru war gamey ra dunbu.

Ayyo, kaaraa nee a se, ya na maa, kala ma zunbu ay boj.

Tuutuwoo zunbu a boj, Kaaray nee a se kala ma zunbu ay deenoo boj ra ay ga maa ma ne.

Tuutuwoo zunbu deenoo boj, kaaraa n'a kaama, a n'a gon, a na wiroo say haroo ra, wiroo din ti jinaa kaj ga zay harey ra.

Demanden

1 Hääyaney wey zaabi.

- May ka Boosujaa dejandi ?
- Ni lakkaloo ra, macin se woybeeroo nee Boosujaa ma jin ka hommaa mun, hommaa bandaa ga haynoo, a ma kokor nda gansoo.
- Macin ma tee nda tuutuwoo nka Boosujaa jin kaaraa do ?
- Boosujaa na allaahidoo kaj huru nga nda kaaraa game too wala ?
- Macin ti jinaa kaj ga zay harey ra sibiloo ?
- May ti Boosujaa ?
- May se Boosujaa koy naaru ?
- Macin se koyraa koyyanoo sendi Boosujaa se ?
- Dabari foo no a duu a kaj n'a too koyraa ra ?
- Macin se tuutuwoo hanga Boosujaa bande ?
- Macin se Boosujaa wanji ka filla koyraa borey se ?
- May ka hin kate Boosujaa miyoo hun a kone ?
- Woykasi ga boori koyra ra wala ?
- Woykasoo dabaroo na Boosujaa faaba wala ?
- Macin ti allaahidoo kaj Boosujaa n'a sanbu woykasoo se ?
- Macin se kaaraa na tuutuwoo jaa ?

2 Man ra zentoo woo tee ?

3 Borey kaj ga selaj zentoo ra maayey har, m'i hantum ni kayyaa ra.

4 Zentoo filla war hugey borey se

5 Zentoo zente sanda tiyaatar.

Ay na fur war se : Sunna ga

Sunna, woysoogo henna foo no, kaj nee nga si hijji aru kul kaj ga ndalla goo.

Waatoo din, borey nda ganjihayey kul ga hijji cere ra. Ganjihaya kaj maa-r'a kul ma nga boj logu, a ma kaa Sunna m'a guna ; a ma gar ndalla goo a ga, a ma nee nga si bag'a. Aru kaj maa Sunna maawoo kul m'a cawci. Nda Sunna dii a ga ndalla foo, a m'a gaaray.

Zin foo maa sennoo. A na nga boj bere, a na nga boj ti boro. A na nga boj logu hala ndalla kul mana cindi a ga. A na darbay henco dam, a taalam hal'a boori, a na nga takubaa zaa. A koy Sunna do. Sunna n'a bisimilla. A n'a guna za ceekoroo ga hala bojtaalaa ga, a n'a guna jine, a n'a guna banda. A jaŋ ka dii a ga ndalla kul. Sunna nee nga jraa nda nga baaba se nga dii nga kurjoo hō

I na hijjaa tee. Sunna kurjoo n'a ka zulli ka koy. Fondaa ra, i bar'i ga dira hal' aroo fatalaa sondu. Sunna nee a se :

– Ir arubeeroo, ni bojtabaa kaj !

Aroo nee a se :

– A naŋ, dogoo no.

I bisa ka koy jine. Aroo na nga kaayoo kaa. Sunna nee a se :

– Ir arubeeroo, baani se n'ga ni kaayoo fur ? Aroo tuuru :

– Bisa a ga Sunna, dogoo no.

I bisa ka koy jine. Aroo na haya kaj cindi a ga kul fur. A nee Sunna se ngi dogey no. I too isa beeri foo jeboo ga. Waati din aroo furru. A na nga boj bere, a ti baya, a na nga boj jindaw isaa ra.

Sunna foo cindi haroo mijoo ga, a ga hēe. A ma nee :

« Sunna jraa na Sunna gagay
Sunna wanji
Sunna baaba na Sunna gagay
Sunna wanji
Sunna baakey na Sunna gagay
Sunna wanji
Sunna cerey na Sunna gagay
Sunna wanji
Sunna ne ka ti furahaya ! »

Waati kaj aroo maa Sunna se kul a ma nga boj bere, a ma kaa do. A ma nee Sunna se :

– Sunna, Sunna, arubeeri kaj kanihaway, a hoycirkosay macin no a g'a tee ?

Sunna ma nee a se :

N'nee de n'ga baa m'ay jaa.

Aroo ma nee Sunna se :

– Sunna, nd'ay na ni jaa, ya ay hundoo jaa,
nd'ay na ni jaa, y'ay binoo jaa ;
nd'ay na ni jaa, y'ay kunboo jaa.

Aroo ma furru, a ma yee haroo ra. Sunna foo ma cindi ceesoo ra, a ga faaji. A ma hongu nga hugey borey, a ma nimsi, a ma hēe, a ma nee :

« Sunna jraa na Sunna gagay,
Sunna mana yadda
Sunna baaba na Sunna gagay,
Sunna mana yadda
Sunna baakey na Sunna gagay,
Sunna mana yadda

Cawgande 4

Sunna cerey na Sunna gagay,
Sunna mana yadda
Sunna ne ka ti furahaya ! »

A bara takaa woo da ra hala han foo hiikoye foo ga bisa. Sunna huru a kone ; a zuru kurjoo se.

Han din no a yadda ka hiji ngi koyraa soogey ra.

Demande

- ① Cee marje no kalimawey wey harandi zentoo ra : ndalla, hiikoye, furahaya, woysogo, boñtabaa.
- ② Kalima hinkaa woo ra, affoo ma kuu nda hangasinoo ?
kurje nda ganjihaya
ndalla nda takuba
kurje nda darbay
fatala nda boñtabay
- ③ Kalimawey wey ceeći cawhaya ra, m'i koli : Sunna, ndalla, hiji, zin, banja, kurjoo.
- ④ Cee marje no « O » harfoo ga hantumandi kalimawey wey ra ?
Woysoogo, ceekore, arubeeroo, hiikoye, waatoo, boñtabay, boro.
- ⑤ Kalimajajey wey kalimawey kaa cere ra :
Zinfoomaasennoo.
Aroonangakaayookaa.
Itooisabeerifoojebooga.
- ⑥ Tammaasa dam cimi wala taari hugoo ra.
 - Sunna, woysogo henna foo no.
 - Ganjihaya kul kaj maar'a mma nga boñ logu.
 - Sunna kurjoo n'a ñaa.
 - Sunna mana yadda ka hiji ngi koyraa soogey ra
 - Nda Sunna dii ndalla foo, a s'i gaaray.

C T
C T
C T
C T
C T

Attay teeyan

Caw ka tee

I - Goyjinawey :

attay fita	albarraadu
weereyan	furna
hari	sukar
nuune (denji)	palaato
naana	lefa.

II – Goyey

1 Kuray jinaa :

- N'ga zangoo woo zaa, ma koy bitijikoyoo do,
- Ma waranza sukar day,
- Ma waranka attay fita day,
- Ma koy denji neerakaa do, ma iwoy denji day,
- Ma dala hinka naana day,
- Ma jinawey wey nda nooroo barmaa noo kuray hinzantoo se,
- Ma goyey meesennoo tee.

2 Kuray hinkantoo :

- Ma furnaa too denji bibi, ma nuune dam a ra,
- Ma nuunaa fayni hal'a ma dii,
- Ma albarraadu hinkaa jumay ngi nda weerawey, nda palaatowoo,
- Ma naanaa jumay ka laboo kaa a ga,
- Ma jinawey kul too kuray hinzantoo do,
- Ma goyey meesennoo tee.

3 Kuray hinzantoo :

- Ma fita weere mee foo dam albarraadu faa ra,
- Ma hari dam a ra,
- M'a deke nuunaa boj,
- M'a naj a ma zarga,
- M'a seere albarraadu koonoo ra,
- Ma sukkar nda naana dam a ra,

- M'a seere hala sukkaroo ma menne a ra, m'a taba,
- M'a seere ka ni hangasiney noo i ma haŋ.
- Ma boj hinkantoo nda boj hinzantoo hansa nda mise follokaa.
- Ma goyey meesennoo tee.

Denden

- 1 Kalimawey guna, ma wey kaŋ harfey ga sawa nda 4 wala 5 wala 10 hantum affoo kul nga sorraa ra :

albarraadu, fita, weere, furna, hari, sukar, denji, nuune, lefa, naana.

Harfu 4	Harfu 5	Harfu 10

- 2 Kalima marje harfey ka sawa nda igguu ?

Tunbutu

T unbutu man'ti maamala foo nongu
 Bayray nda addin mo a g'i tangu
 Alkuran, Alhadis, Alfikki mo a g'i gongu
 N'ga caw, n'ga duu faham, hala ma kungu
 Hasaraw, hooyan nda dereyan no a n'i wongu

Bayray tukante, boro kaŋ kaa ma jaw
 N'ga hin ka fooma kaŋ Tunbutu ra n'caw
 Koyraa taasikey ga ti sanda daw
 Attabiya futu kul no, i n'i kakaw
 Goy nda daama nda caw goo saw !
 Anniya beeri noondi ma na za n'ga kaccaw...

Naayan laalo ti wirci

1 Amadu : May no ka hina hō ?

2 Maryama : Salma no ka hina.

3 Amadu : Macin hamisa funbo ti woo n'n'a dam ir maafaa ra ; n'ga bay da kaj lotokorey nee kaj hamisa funbo ga hin ka kate wirci.

4 Maryama : Ay n'a har a se.

5 Salma : May ka ni hāa ? Man ti ni hunday waati kul poti ziibo ra n'ga kat'ir se hari.

6 Amadu : War boro hinkaa, affoo kul mana baa cere ; war kanbe-kuna-futaa se waati kul zankey mma wirci.

7 Salma : Ir maa. A si yee ka filla.

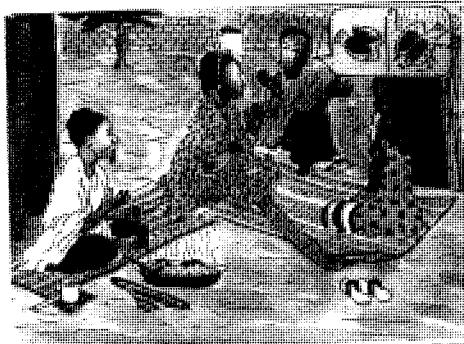
8 Amadu : Hō banda ga, ya si yee ka dii tondi yaahaya ra, hamisa funbo masi yee ka dayandi ne ra.

9 Zali : De nd'ir mana duu
hamiisa gani ?

10 Amadu : Saa din, war ma
hariham kogo day.

11 Maryama : Ham kogo mo,
ilaalo goo a ra.

12 Amadu : Woo kaj ay g'a har
war se : war ma bay kaj wirci
booboyaŋ si fatta kala ḡaayan
laalo ra.

Dendən

1 Hääyaney wey zaabi

- Macin bara hamiisaa ga kaj Salma n'a hina ?
- Macin ti hamisa funbo albasoo ?
- Macin ti waazoo kaj Amadu n'a har nga alaayaney se ?

2 Hanajer, ma ni kanboo sanbu nda n'maa kalimajaa se kaj goo willandoo ra

- May no ka hina hon ?
- Hawey doo faaroo ra.
- May ka ni hää ? Man ti ni hunday waati kul poti ziibo ra n'ga kat'ir se hari.
- Haŋa kaj maa koyoo yana.
- Hansoo nama Isa ga.
- De nd'ir mana duu hamiisa gani ?

3 Kalimawey berandi, ma zeeri dam wey kaj ga hima cire

hamiisa	wirci	laalo	ḡaayan
doobu	ḡaayan	tondi	maafe
kaaru	kulayan	kanbe	ḡaayan
hamiisa	ziibi	kuna	zilla
delbu	wirci	laalo	hariham
hawru	hamni	alman	ḡaayan
taari	wirci	kogo	lokotor
hamiisa	gani	laalo	ḡaayan

4 Zeeri ka biyoo nda kalimajaa joo kaj ga hima dobandi

- Aliyyu ga beeri
- Woyey ga hajandi
- Isa ga moo say

- Muusa ga hawey kur
- Zankey na hawoo wii
- Hondiyey na hamoo hina

- Borey mma gurgay
- Hawwa ga taari kay
- Borey mma delbu

Aru Tongollew

A

Ay na fur war se, aru Tongollew ga. Aru Tongollew zanka no kaj za a bangay jraajoo ga, kul baaboo buu.

Hanoo kaj a huru adusjraa ra jraajoo da buu. Adabba kaj ga i n'a naanandi kul gana mma buu.

Takaa woo da hala Aru Tongollew waani faanayan. A ga koy denderawey ga, a ga duu gansi doobu a ga jaa. Takaa woo da hala a waani diray nda dontay.

A ga koy baaboo belley do, a ga donto, a ga dur i se. I g'a noo doobu nda gansi, zankaa ga kat'ey kaagoo do kaj g'i kurba a se.

Takaa woo da hala Aru tongollew beeri a huru koyraa zankey alaadaa ra. Zanka kaj alaadaa too a do kul ga hawru hina. Hanoo kaj a kaa Aru Tongollew ga, zankey nee a se : ni do alaadaa too.

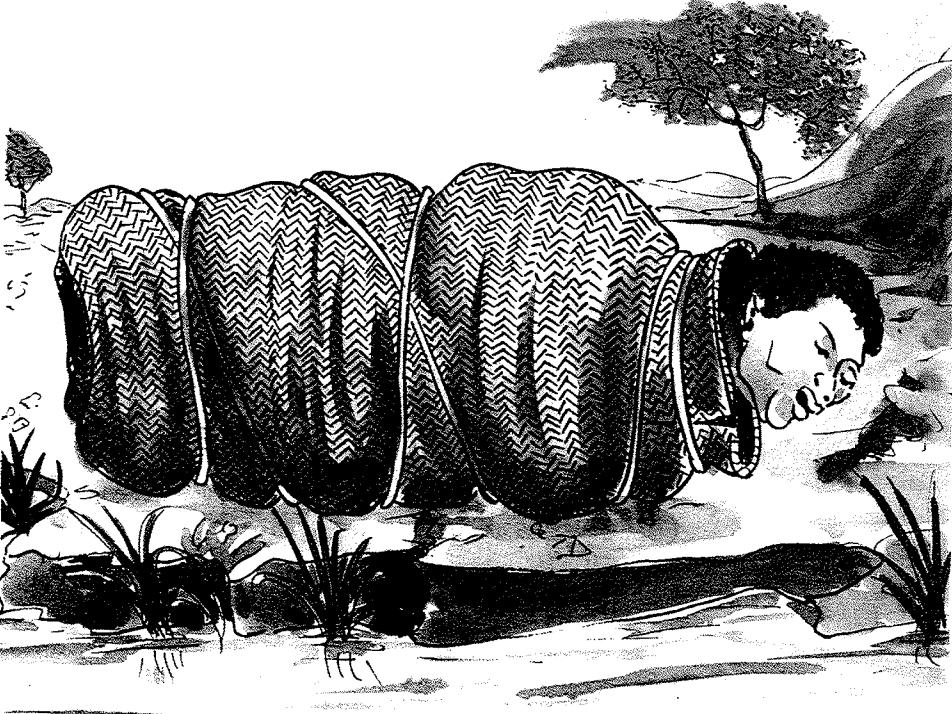
Aru Tongollew koy a na moo yendi, a nee kaagoo se nda kokoy taatagaa kaa ka jaa moowaa ra kul masi a boy.

Taatagaa kaa ka jaa moowaa ra, kaagoo nee : hee ! Aru Tongollew, Kokoy taatagaa na ni moowaa ben. Aru Tongollew na gobu zaa a na taatagaa wii.

A n'a cendi k'a dam kaagoo hugoo ra. A nee kaagoo se a ma nga gaa k'a kosu. Waatoo kaj i g'a kosu hinbiri foo, maani foo.

Almaari Aru Tongollew na nga hawroo hina a n'a maafa nda Kokoy taatagaa.

Zankey kul marga, i ga jaa. Borey kul kungu kala Kokoy izoo kaj ga jaa a ga nee : Aru Tongollew ga for. Aru Tongollew ga nee a se jaa ni baaba alman. Kokoy taatagaa dere koyraa ra.

Kokoy jraa ga dira a ga nee Irkoy baakaw kaj ga nga noo taatagay maani. Aru Tongollew nee a se : ay kaaga kaa ka dii.

Kokoy jraa kaa, Aru Tongollew n'a wii. Almaari Aru tongollew na Kokoy jraa bukaa zaa a na a ka koy Kokoy se, a nee a sekaaray no kaj ni sorkaa ka nee y'a ka koy ni se.

Kokoy na koyraa kul marga, i na sun tee, i na Aru Tongollew dam a ra, i ga koy a fur isaa ra. Surgu foo kaa ka bisa suunoo ga a nee : Aru Tongollew cin no nga tee suunoo woo ra ? A nee a se hawru taasayaan gamey ra nga goo. Surgoo nee Aru Tongollew se : ay ga baa ya huru ka ni faaba.

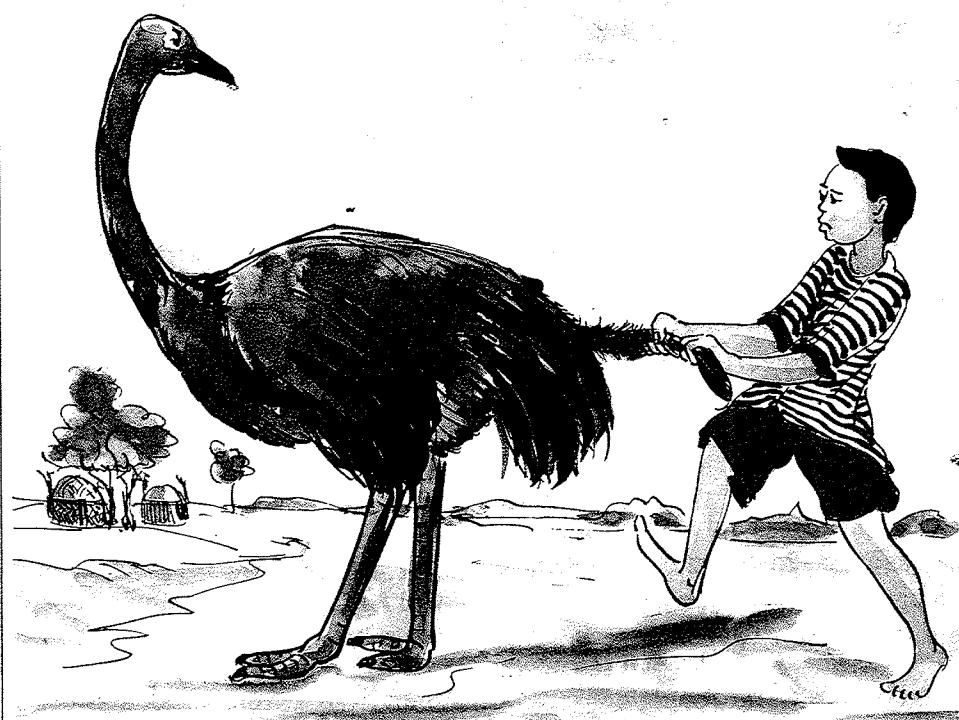
Surgoo huru, Aru Tongollew fatta a na suunoo haw Surgoo ga. Kokoy borey koy i na Surgoo fur isaa ra, i ga nee Aru Tongollew no.

Aru Tongollew koy a na koyrayaj kayri, a na ngi almaanoo ka koy. Aru Tongollew koy a nee Kokoy se : « ni nka baa k'ay wii, n'n'ay hunu ka tonton ».

Gandaa kaj ra ay koy, war borey kooney bara noo din, i ga hanse ka ni foo. Kokoy dii Aru Tongollew almaanoo a nee koyraa ma sun tee nga se. Koyraa na suunoo tee, borey na Kokoy dam sunnoo ra, i koy a jindaw isaa ra.

Jirbi hinza banda ga Aru Tongollew nee Kokoy wandey se, wa koy Irkoy huri, may no ma jirbi hinza tee hari cire de a ma yekate ?

War sii nda kurje kala agay. Aru Tongollew kaa, a tee koyraa se Kokoy.

Dendien

1 Hääyaney wey zaabi

- May ti Aru Tongollew ?
- May ka Aru Tongollew biiri ?
- Macin no zanka kaj alaadaa too a do g'a tee ?
- Macin no Aru Tongollew n'a tee hanoo kaj alaadaa too a do ?
- May wane nda taatagaa kaj Aru Tongollew n'a wii ?
- Macin ma cebe kaj Kokoy taatagaa mana heray ka buu ?
- Macin no Kokoy jaa ga dira ka wiri ?
- Macin no Aru Tongollew n'a tee Kokoy jaa se ?
- Macin no Kokoy nee i m'a tee Aru Tongollew se ?
- Carmay foo no Aru Tongollew n'a tee ka hun suunoo ra ?
- Macin no Aru Tongollew koy a tee woo banda ga ?
- Taka foo nda Aru Tongollew na Kokoy hiila k'a dam suunoo ra ?
- May ka kokor ka tee koyraa se boykoyni ?

2 Zentoo senni hantumantaa tee.

3 Zentoo ti biifeelaga.

4 Zentoo filla ni cerey se kaj mana kaa cawoo dogoo ra.

Alfa cerkaa

Woo ti Alfa foo kaj goo diray ra. A too koyra foo ra. A goro koyraa ra hala nga nda koyraa borey doona cere. Borey kul bag'a. I naanay a. Koyraa zanka booboo foo ga caw a do. I too taalibi-ize waranza.

Han foo taalibi-izey doo koyraa ra. I na ham sargariyan gar. I booboo duu hamoo ra. K'i too ngi tiirahugoo do Alfagaa nee i ma kusu hinka ceeci za kusu foo ga kacca. Taalibi-izey na goyoo tee. Ibeerey ti hinakey. Waatoo kaj affoo na kusoo feeri k'a bere-bere, a maata kaj haya foo kaj a ra. Hayaa din mana hun kala zayban foo kaj ga deesi ka bisa cewey ra. Taaliboo n'a guna. A gar ham dunbu no, a n'a naaj kusoo ra.

Taalibey cindi ka waha.

Waatoo kaj hamoo nin, i na har Alfagaa se. Alfagaa nee i ma dunbu foo kaa nga se hala nga ma a taba. I n'a kaa a se. A n'a taba.

« Hamoo woo ga hanse ka kan », Alfagaa nee – « Wa affoo kate koyne ».

I na affoo noo a se. Alfagaa nee : « a si kan ».

I na i booboo foo noo a se, wey din kul mana too ijinaa.

Waati din Alfagaa na taalibey haa. Taalibey bayrandi a se kaj waatoo kaj i ga kusoo bere-bere ham dunbu foo kaj a ra kaj hun zayban foo cewey ra. Alfagaa nee nga faham sohō. Za han din, Alfagaa nee nga si ham kul jaa kaj man'ti boro ham. I kani, subbaahoo ra, Alfagaa na jingarkuuroo nda satallaa jerandi taalibi-ize foo se, a na citaabey zaa, i huru ganjoo ra. Za i ga dira hala i mooru.

I too nongu foo ra. Taaliboo na kuuroo zumandi, Alfagaa goro ; a nee taaliboo ma tuuri ceeci. Woo din na tuuri booboo foo marga.

Kaj a ga benandi kul Alfagaa n'a dii ka jindoo kaa. A n'a ton, k'a jaa. A ma nee : « Hanh ! ya na bay ka bay kaj boro ham ga kan misoo woo. Ham kul si filla ka huru ay mijtoo ra kaj man'ti boro wane ». A na zaaroo tee ganjoo ra. Almaari a yekate. Zaari hinkantoo, a fatta koyne nda taalibi-ize foo. A na haya follokaa tee a se. Woo no a n'a tee taalibey kul se nda affoo-foo hala a cindi ihinka kaj ti arma nda woyma.

Koyraa borey ga dii kaj taalibey ga kuma zaari kul.

I ga hanse ka naanay Alfagaa.

Zaari waranka cindi yaggantoo, a na taalibi-ize aru follokaa kaj cindi fat-tandi. I koy ganjoo ra. Beere woyoo hanga i bande. A ga cee foo-foo hal'i too ganjoo ra.

Alfagaa na taaliboo zumandi, a na jingar kuuroo daaru, a goro. Taaliboo koy tuuri ceeci.

Waatoo kaj tuuroo wasa, Alfagaa n'a dii. A n'a tee hayaa kaj a n'a tee cerey se.

Beere woyoo kaj ga lanba dii misoo kul. Saa din a zuru k'i jin tiirahugoo do. A taasi Irkoy ga nga miyoo masi tun hayaa woo ga kaj nga dii a ga.

Almaari, Alfagaa yeekate. I kani, subaahoo ra alfagaa na kuuroo nda satallaa jerandi taalibi kokorantaa se, i koy ganjoo ra.

I too. A ne taalibi-ize woyoo ma tuuri ceeci. A na tuuri ceeci hala a too haya kayna, woykaynaa zuru hala koyraa ra.

Alfagaa zuru a bande hal'i huru ngi hugoo ra. Alfagaa nee woykaynaa borey se kañ a nka wanji ka nga dontaa tee. Hugey borey na zankaa kar k'a dam Alfagaa kanbey ra.

Zaaroo din bisa. I kani. Subbaahoo ra i koy ganjoo ra koyne. Za i too, woykaynaa zuru hala koyraa ra. Alfagaa hang'a hala ngi hugoo ra. A nee hugoo borey se kañ sohō zankaa woo mma nga kar. Hugey borey na zankaa kar, i n'a noo Alfagaa se.

Subbaahoo ra alfagaa nda nga taaliboo koy ganjoo ra koyne. Kañ i too fondaa gamoo ra, woykaynaa na kuuroo nda satallaa jindaw ka zuru kala koyraa ra.

Alfagaa kaa hugey borey do. A nee i se : « Sohō woykaynaa mma ceeri. A na nga cerey ñaa. Ay si hin k'a kanbe ».

Hugey borey na ngi zankañ dii. I n'a daabu garu-ize foo ra, a mas'i ñaa...

Demanden

1 Hääyaney wey zaabi

- Marje ti alfagaa taalibey hinnaa ?
- Macin no taalibi-izey salli ka duu a koyraa ra ?
- Macin ka kañ kusoo ra ?
- Macin k'a kajandi kusoo ra ?
- Macin no alfagaa n'a tee waatoo kañ hamoo nin ?
- Macin no a nee waatoo kañ a n'a dunbu foo taba ?
- Macin ham no zaybanoo n'a kajandi kusoo ra ?
- Macin ti anniya taagaa kañ huru alfagaa se ?
- Taka foo nda alfagaa na nga taalibi-ize waranka cindi yaggaa kul jaa ?
- Mise foo no taalibi-ize woyoo n'a tee ka faham alfagaa teegoyey se ?
- Taka foo nda woykaynaa hun alfa cerkaa ra ?
- Macin se koyraa borey si taa woykaynaa se ?

2 Zentoo meesennoo tee.

3 Zentoo woo zente..

4 Ni lakkaloo ra, alfagaa woo ga kay nga taalibey hinne ga wala ?

Bangudamyan Tunbutu ra

Jiiri kul lokkolhugu daabayan ga, i ga zankey dam bangu. Bangudamyanoo soolagey ga hin ka jiiri boobo zaa. Waati kaj soolagey ben, i g'a har wanzamoo se. Bangudamyanoo hane, za subbaahi no hooraa ga sintin. Zankey kaj ga hima ka huru bangu mma koy ngi kaagey do subbaahoo ra. Aluulaa ra, i m'i ka willi boraakaj ga bangudamyanoo soolu do. Noo din no i ga « bine-dunbay-hawru » ñaa. Woo din banda ga i ga koy alhinna haw dogoo ra. Boro yakuwanteyaj no m'i jere k'i ka koy alhinna haw dogoo ra.

Hooray ga tee, nooru ga sayandi. Woo din banda ga wanzamey ga kaa. I si cii boro kul do, boro mo si cii i do. Bangudamyanoo si sintin kala nda sirfi-ize. Nda wanzamey benandi borey ga alfatihha dii. Bangu-izey ga cindi bangudam hugoo ra hala jirbi woy cindi guu ; jirbiyye jinaa banda ga, i ga hanna ka boyray i se. Jirbi iyye hinkantoo banda ga mo, i ga boyray i se koyne.

Nd'i ga fatta, zanka foo kul ga sahan darbay, kuuru taami, fuula nda tiira boobo fooyaj dam. I ga koy yeejur alwalijey saarawey do. Nd'i hun saarawey do kul i ga koy kuku boraakaj na bangudamyanoo soolu se. Nd'i hun noo din kul i ga dira ka borey foo. I ga duu haya boobo.

Dordden

Hääyaney wey zaabi

- Jiiri marje no borey g'a tee ka bangudamyam soolu ?
- May ma zankey dam bangu ?
- Man ra zankey ga bine dunbay-hawru ñaa ?
- Jirbi marje no bangu-izey g'a tee bangudam hugoo ra ?
- Macin n'i g'a tee bangu-izey se jirbiyye jinaa nda ihinkantoo ra ?
- Man ra bangu-izey ga koy nd'i fatta ?

Zankaa kaa ka dii ham (Boro hinka)

1. Zankaa kaa ka dii ham sabilyoo silange !
2. A warra a ma too laboo doo sabilyoo silange !
1. Nd'ay n'a warra a ga ziibi sabilyoo silange !
2. Ye nd'a ziibi m'a jumay sabilyoo silange !
1. Nd'a n' n'a jumay a ga tar sabilyoo silange !
2. Nd'a tar ay ga ciiri dam a ra sabilyoo silange !
1. Nda n'na ciiri dam a ra, a ga ni dii sabilyoo silange !
2. Nda a n'ay dii ay ga jumay sabilyoo silange !
1. Nda n'jumay n' ga hargu sabilyoo silange !
2. Nd'ay hargu ay ga cankan sabilyoo silange !
1. Nda n' cenkan n' ga ton sabilyoo silange !
2. Nd'ay ton ay ga safar sabilyoo silange !
1. A wa zanka lakkalkoyni sabilyoo silange !
2. A wa arubeeri habatante sabilyoo silange !

Kongu wiiyan

1 Salma : Hee ! Zal'ir ma cahā ka kongu wii za zoofoorey mana kaa.

2 Zali : Si alfaali kar ir ga.

3 Haday : Ngi goyoo waatoo no ; bi woo da i nka Salaamata, Žewža nda Faadimaata dii.

4 Zali : Adisi ir ma ir cewey baani hää.

Cawgande 6

5 Haday : Hee ! Salma ni mo duu
sarbay ni hugoo se !

6 Salma : Nda ay hin k'i ka too
hugey do mo zooforey sibil se.

7 Zali : Irkoy ma ni tee saaye.

8 Hamma : Woyborey, war ya na
kongoo kul wii. War binde cindi
bi margaa dogoo ra, war maa
haya kaj harandi da.

9 Haday : Zali, agay ya ga maa
mooto jinde, a masi koy ti...

10 Zoofooraa : Haaa ! Woo ra, war
goo. Wa šerre ir ma koy.

11 Aliyyu : De borey wey kaj
n'g'i boy ?

12 Zoofooraa : N'si dii hayey kaj
goo i kone ?

13 Aliyyu : Ay ga wiri ni ga, ma
bisandi i se.

14 Zoofooraa : Ir si hin ka bisandi
borey se waati kul.

Cawgande 6

Dictionnaire

- 1** Hañajer, ma ni kanboo jer nda n'maa kalimajraa se kañ goo willandoo ra.
- Hawrey ñandi ir boj.
 - Adisi ir m'ir cewey baani hää.
 - Si alfaali kar ir ga.
 - Kongu wiiyan nda baani.
 - Jawdoo doo faaroo ra.
 - Ay ga wiri ni ga, ma bisandi i se.

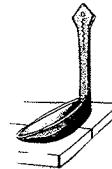
2 Willandoo kalimajrajej wey timmandi

- Ngi goyoo waatoo no ; bi...
- Haaa ! Woo ra...
- Nd'ay hin k'i ka...
- N'si dii...
- Woyborey, war ya na kongoo kul wii. War binde cindi...
- Ir si hin ka bisandi...

3 Sorro foo kul ra, zeeri dam kalimaa cire kañ ga hima woo kañ i n'a koli

kongu	baani	sarbay	jinde
yoobu	sarbay	taari	silfanda
tarma	subu	sarbay	windiwanda
talka	haabirji	hariham	jinde
faari	baani	sarbay	tamaati
kongu	dundu	gorgo	faku
tuuri	baani	jiri	jinde

4 Bii foo kul berandi, ma maajoo hantum a cire

- 5** Kalimawey wey ceeći willandoo ra. Cee marje no affoo kul hantumandi ?
ir – war – bisandi – zooforey – koy – woyborey

6 Kalimajrajej wey hantum i ma boori

- Si alfaali kar ir ga.
- Wa serre ir ma koy.
- Irkoy ma ni tee saaye.
- Woo ra, war goo.
- War ya na kongoo kul wii.
- Ay ga wiri ni ga, ma bisandi i se.

Zenti

Farka, ganjihayla nda koro (Cindoo)

H

– ...Hey ! Woy alfaasikoo ! Ay too baani ! Bone no n'g'a caaray ya ne. Fay nda agay. Ganjihayla nee wandoo se :

Woyoo nee a se :

– nda ni nee ay ga taari, suba, masi koy hoo. Ma nee farka se ni nka wirci, de ma goro ka batu.

Moo boo, Farka kaa Ganjihayla do ngi ma koy hoo. Ganjihayla nee a se :

– Ya nka wirci hon. Ay si hin ka koy. Koy ka dii haya kañ Irkoy g'a tee hon.

Farka yee wandoo do. A nee a se :

– Cin no ni nda Ganjihayla wandoo n'a tee bi ?

Wandoo filla a se nda haya kañ tee. A nee wandoo se :

– Ma r'a hegay. Agay ya koy hoo.

Farka šerre. A koy baroo ra, a na subu ñaa hal'a kungu. A koy ganjihayey bangu beeroog a. A na hari haj hal'a kungu.

A kani ganda farroo ra hala waatoo kaj a bay far kaj hoogawey kul doo bangoo ga. I kul mijey goo haroo ra. A kaati, a nee :

« Hi hanh ! Hi hanh ! Hi hanh ! Put – Put ! Put !

Ganjihoogawey kul hunbur, i zuru. Zuraa din ra ganjihooga booboyaj buu : tarkundayyaŋ, burayaŋ, jeeriyaŋ... »

Farka doo ka kaa hugey do. A nee Ganjihayla se ngi ma koy ngi hamey zaa. I koy, za i ga zaa, za i ga zaa hal'i fara. Cijinoo ra, Ganjihayla nee wandoo se :

« Alfaasikoo, ni dii wala ! Ni kaj baa k'ay dam haya ra !

Ay nee ma ne kaj yaajiyaj no, mana yadda, sohō ya ni dii ni boj se. Hō, moo masi boo ir ga ne, koowaa woo kokoroo kul ti a m'ir wii. I soola. »

Farka da nee wandoo se :

« Irkoy ka hō hanse. Sohō kaj Ganjihayla nda wandoo bay kaj hanjayaŋ bara ir ga, i mma ir ḥaa. Ir ma hanna ka zuru. Ngi da soola. I zuru. »

Haya kaj koddor ga tee de. I too nongu ra kaj i dusu, i nee ngi ma hunanzam. I kaj cere boj. I kay i na cere bakam.

Ganjihayla nee :

« He ! Yaajikoyoo, kala m'ir wii da ?

Farka da nee :

– Irkoy m'ir hallasi Ganjihaylaa woo ra. »

Koro ga bisa, a ga maa haya kaj Ganjihayla n'a har. Koro nee Ganjihayla se :

« Ni woo, farka yaada no nga hunbur a. Goro ka dii haya kaj ay g'a tee a se. Koro ti a bande ha ! A goo ni ga... A sii ay ga... a goo ni ga... a sii ay ga...hala koro kaa ka man Farka nda banda here. Kaj a ga nee nga ga hijte kar a ra kul Farka sar a na cee hinkaa ka a zii. A nee koro se.

– jittay !

kooro nee :

– Cin no ni nee ?

Farka nee a se :

– Ya nka nee jittay.

Koro nee :

– Macin ti jittay ?

Farka nee a se :

– Jittay ti : ya na duu ni mo. »

Nda ya nka duu ni, ni mijtoo s'a filla.

Koro guma, Farka hang'a bande. Waati kaj koro jeli a dii Farka nga bande kul a ma cenda. A goo ni ga... a sii ay ga... a goo ni ga... a sii ay ga...hal'i too Ganjihayla nda wandoo do. Ganjihayla kay cewey ga, a n'i honnay.

A nee wandoo se :

« Woy munaafikoo, ni cine munaafikoo kaj ti koro ne hendi ka yaajikoyoo cebe ir dogey. Ir ma zuru, amma nda ay duu koro han foo, inšallaahu, a si koy a bande.

Han foo Ganjihayla na koro kubay. A sar a boj. Koro ga jijiri kal-kal. A nee Ganjihayla se :

« He ! Beeroo, woo din mana ti farka kaj ay g'a bay. »

A nka nee ya ne « jittay ». Ya na bay ka ma « jittay » kala biifoo.

Dewasiti**① Hääyaney wey zaabi**

- Macin se Ganjikayla nee nga nka wirci ?
- Macin no Farka wandoo na har Ganjihayla wandoo se waatoo kaj a g'a tur ?
- Macin ti carmaa kaj Farka n'a tee ka hoo ?
- Macin se Ganjihayla nda wandoo soola ka dira ? May s'i ga zuru ?
- Macin se Farka nda wandoo mo soola ka zuru ? May s'i ga zuru ?
- Waatoo kaj i yee ka cere kubay macin ka tee ?
- Macin no Koro n'a har Ganjihayla se ?
- Waatoo kaj Farka na cee hinkaa ka Koro zii, macin no a n'a har a se ?
- Macin ti jittay maanaa ?

② Wa zentoo woo zente sanda tiyaatar.**③ Zentoo borey kaj ga selaq a ra biyey tee m'i hangandi cere nda taka kaj nda n'maa fillaa se.****④ Zentoo senni hantumantaa tee.****Gaši hanseyan**

Caw ka tee

Goyjinawey :

• Alman-ize kaj ga nan • Waa hoonu • Huryaw • Saaruji • Tuu foo (haroo se kaj ga hun waa kanantaa ra) • Hari (kanbe jumayyan se) • Ni goyoo senni hantumantaa tee	• Alman-izoo wisinoo • Hunbar wala hunbar dunbu • Waa gani liitar yaaha (haw waa) • Tuu foo (waa ganoo se) • Bundu-ize yutto mee baano • Saafun.

Kuray jinaa :

- Huryaa zaa m'alman-izoo jindoo kaa, m'a fooru, ma wisinoo kaa
- Sanbu waa hoonoo ra, ma dam wišinoo ra
- Bundu-izoo k'a kurba
- Wišinoo nda bundu-izoo dam hunbaroo ra
- Hunbaroo mijoo haw hal'a ma boori
- Bundu-izoo ma cindi a ga suka hunbaroo ra
- Hunbaroo jisi hala moorandoo ma duu ka tee
- Ni jirbi hinka ka koy jirbi iyye goyoo senni hantumantaa tee

Kuray hinkantoo :

- Hunbaroo zaa kate kaj ra moorandoo goo
- Waa ganoo jinaa manandi. Hayyu doori jinay ra
- Bundu-izoo ka moorandoo tunandi
- Bundu-izoo kaa moorandoo ra m'a sufa waa gani kaccu ra k'a sii
- Batu kayna wal'a ga kani
- Nd'a kani kul moorandoo boori
- Yee ka bundu-izoo dam moorandoo ra
- A kaa, m'a sufa ni tuwoo waa ganoo kul ra cee foo, wal'ihinka, wal'ihinza. Suuri hala waa ganoo ma kani

- Nd'a mana kani, yee ka bundu-izoo sufa moorandoo ra, m'a dam waa ganoo ra, m'a laasaabu hal'a ma kani
- Hawgay moorandoo masi boobo waa ganoo ra, gasoo masi koy mooru
- Ni goyoo senni hantumantaa tee

Kuray hinzantoo

- Waa kanantaa tuwoo manandi ni
- Tuu koonu foo too ni jine
- Saarujoo daaru tuu koonoo mijoo ga
- Ni kanbey jumay nda saafunoo hal'i ma henan (nda n' goo nda zooto, n' ga hin k'a kaa)
- Zaa waa kanantaa ra nda ni kanboo wala zootaa
- A dam saarujoo boj
- A hay-hay nda ni kanbey hala haroo ma hun a ra
- Saarujoo kanboo gum waa kayra-kayrantaa boj
- A naagu
- Takaa woo da tee cere bande ; n' ga waa kayra-kayrantaa marga cere ga hal'a ma hanga cere, a ma cere dii, a ma ti takula foo. Ni kanboo k'a sasawandi a ma ti alhaaloo kaj n' bag'a
- Ni kanbe faa gum a boj
- Ni kanboo hendi dam saarujoo cire
- Saarujoo gum ni kanboo-hendi ra
- Mossoyaada ma ni kanboo kaa gasoo cire tuwoo haroo ra kaj hun waa kanantaa ra
- Ni goyoo senni hantumantaa tee.

Kuray taacantoo

- Waa kanantaa kaj cindi tuwoo ra kul ti gaši nda takaa kaj kuray hinzantoo borey na ka gaši jinnee tee
- Waati kaj gasey tee ka ben, i soolom nd'affoo-foo, m'i kaa haroo ra
- I yendi cere jere saarujoo boj wala haya boj kaj hewoo ga duu a beene nda ganda
- I fur tuuri boj wala nongu ra kaj hewoo g'i faaru, dorandihayey si duu ey
- I lakkal, n'g'i bere
- Nd'i kogu, n'ga hin k'i jisi hala jiiri i si hasara.
- Ni goyoo senni hantumantaa tee.

Koosiguuko

Seedaa : koosiguuko ?

Hoorikaa : ya r'a kuu (kuuna) ko !

Seedaa : Man nda n' n'a kuu ?

Hoorikaa : Ay na kuu nda kamna !

Seedaa : Kamna (nsuufay) marje ?

Hoorikaa : Kamna hinza !

Seedaa (a ga kamna foo kaa, a ga yee k'a hää) : Man nda n'n'a kuu ?

Hoorikaa : Ay na kuu nda boj !

Seedaa : Boj marje ?

Hoorikaa : Boj hinza !

Seedaa : A ga boj foo kaa, a g'a hää.
Man nda n'n'a kuu ?

Hoorikaa : Ay na kuu nda cee !

Seedaa : Cee marje ?

Hoorikaa : Cee iddu !

NB : Woo da woo da hala takahayaa ma ben. Nda Hoorikaa dere cee foo takahayaa ga yee nga takaa ga.

Boraan ga hun, boro foo ga kaa ka hoori

Kalimaa koli

A	B	S	U	K	A	R	L	D	E
F	G	H	I	J	K	L	M	N	K
O	P	R	D	A	A	B	U	S	O
C	S	H	U	W	Y	Z	B	A	L
I	B	A	C	D	E	ʃ	ŋ	F	E
I	G	R	H	I	J	I	K	L	R
R	M	I	N	O	P	F	R	S	A
I	T	H	A	M	N	I	U	W	A
B	C	ʃ	F	ŋ	O	P	š	T	U
G	U	N	D	E	Z	U	R	B	K

Kalimawey wey ceeći zuu daaranterey nda isukantey bande m'i koli :
gundezur, ciiri, kolera, hari, sukar, hamni, jififi, daabu.

Kusukusu hinayan

1 Salma : Anna, ni ya na kusu barmay hō ?

2 Zali : Mana bay kaj jingar ti hō !

3 Salma : Ayyoo ! Woo ti ham boobaa woo !

4 Zali : Koy kate day-dayey, i goo hugoo ra.

Cawgande 7

5 Salma : Ngi ne. Hō, gunde
booni ga hun !

6 Maryama : Wa hoybaani !
Nuune goo no wala ?

7 Zali : Guna hinahugoo ra.

8 Maryama : Yeee ! war kusoo
boosu.

9 Zali : Salma, faaba !

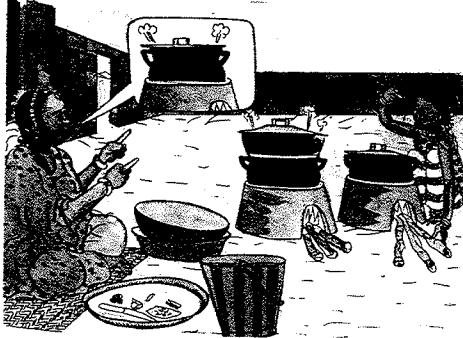
10 Salma : Anna, ay na mijoo
feeri.

11 Zali : Denfoo fur beene, ma
hamnoo dam a ra, m'a daabu.

12 Salma : Anna, ay benandi.

13 Zali : Maafakusoo deke hala ay
ga hamoo dunbu.

14 Salma : I huru kusoo ra ka ben.

15 Zali : I naj i ma hina ka nin.

Denten

1 Tammaasa dam kalimawey ga kaj ga hima wey kaj cire koli goo

Kusu	day-dayey	dunbu	hina
tiira	yaari	huri	basi
maani	taari	kaani	biri
hawru	dawray	dunbu	hina
kusu	ham	karfu	taasu
darbay	day-dayey	haw	koyri
faari	alman	dunbu	hina
kusu	day-dayey	hancin	maafe

2 Zeeri dam kalimawey kaj ga hima cire, sorro foo kul ra

jingar	faari	koyra	dgani
darbay	hiijay	hinahugoo	alfari
hooray	hurandi	aru	kurkaw
Jingar	boyray	booru	hanti
zanka	hanna	hayni	kuru
arkusu	faaji	gansi	faani
molgo	jirbi	hayga	isa
jingar	sohoray	hinahugoo	bangu

3 Kalimawey kaj ga hima dobandi

Nuune •	• ham	deke •	• yoo
hommo •	• woy	jraa •	• moo
kaaray •	• kusukussu	lolo •	• deke
faaba •	• nuune	hugu •	• baaba
feeri •	• faaba	gunde •	• bollo
dam •	• hayni	daw •	• daabu
taaru •	• taasu	daabu •	• mayray
zirji •	• dam	kali •	• gunde

Ay na fur war se : Kooro nd'alaayanoo nda donton ga

K

Koro alaayanoo baaba mana cindi. I nee ngi ma koy fondi.

Fondaa ra, i na Donton kubay. Koro nee a se :

« Ni, hayya kaccaa woo, macin ti ni maayoo ? »

« Ay maayoo ti, Dii-agay-ma-bis'ay-ga » Donton nee a se.

Koro nee a se waati din, nd'a na nga senni hasaraw sohō da nga ga
niine k'a ziiri.

Koro alaayanoo nee a se a ma fay nda gangam-ize buuney wey, ngi
ma koy, waynaa koron.

Koro alaayanoo bisa.

Koro hunday cindi Donton do.

I bar'i ga cere mee-kuna-futay hala Koro na niinoo k'a ziiri.

Donton na finbi niinoo ja.

Koro kaati, a nee Donton se :

« Ni hayya kaccaa woo, n'ga laala ».

A bis'a ga, a too alaayanoo do, niinoo g'a maray hala haya kul mana
cindi Koro se kala heeni.

A nee alaayanoo se waati din : « ni baaba buuyanoo hansa k'ay maray,
ir ma hẽe ».

Alaayanoo nee a ma naŋ hala ngi ma man, jina ngi ma sintin ka hẽe.

Koro nee nga hunday ga sintin ka hẽe sohō da.

A hẽe hala waatoo kaŋ dontonoo tonaroo baa a se, a dangay.

Waatoo kaŋ i man koyraa, alaayanoo nee ngi ma hẽe.

Koro nee a se : « ba ay baaba buu, ay si hẽe cee hinka soko baaba
waani buuyan se ».

Denden

- 1 Zentoo woo meesennoo tee.
- 2 Ni nda ni cerey ma zentoo zente.
- 3 Borey kañ ga selaj zentoo ra biyey tee
- 4 Cee marje no kalimawey wey harandi zentoo ra:
niine, ziiri, finbi, gangam-ize.
- 5 Kalima hinkaa woo ra, affoo ma kuu nda hangasimoo ?

alaayanoo	nda	buuyanoo
buuney	nda	hunday
hayya	nda	kaccaa

6 a) Kalimawey wey ceecei cawhayaa ra, m'i koli :

Kooro, Donton, alaayanoo, kubay, niine.

b) Maa foo kul hantum biyoo kañ a g'a maana cire :
donton, gangam-ize, koro, niine.

d) Biyoo woo ceecei cawhayaa ra, m'a koli.

**e) Cee marje no kalimaa woo « koro » goo kalimawey wey ra ; ma zeeri
dam i cire.**

Donton, koro, alayaanoo, niinoo, ziiri, tonaroo, koro, kaccaa,
hayya, buuyanoo, koro.

f) Cee marje no « a » harfoo ga hantumandi kalimawey ra :

alaayanoo – kaccaa – buuyanoo – baaba – maayoo.

g) Kalimajianjoo woo kalimawey kaa cere ra.

Sanda : Koorobisadontonga

Koro bisa donton ga.

Kooroalaayanoobaabamanacindi.

Dontonnafinbiniinoora.

Ineengimakoyfondi.

Haja

Takari foo cindi kañ se i ga nee Haja, za Haja ka zay gaahamoo kul ga. Koyra kul kañ ra a huru a mma koyraa din borey kul wii a m'i njaa.

Han foo, koyra foo ra, wurru tun kañ Haja goo fondaar a, ga kaa, borey kul zuru kala danaw foo nda bongu foo kañ mana hin ka zuru.

Bongoo na danaa gaarandi : a n'a se borey kul zuru k'ir nañ.

Ay si dii dabari kul kala ma ti ya ne cee, ay ga ti ma ne moo.

Danaa yadda.

A na bongoo sanbu, i serre. I goo ma koy kañ bongoo ga boro foo honnay kañ ga kaa.

Bongoo nee ceroo se ay zumandi hala ay ga harimun de ir ma bisa.

Bongoo koy lafa.

Waatoo kañ aroo too danaa do a n'a se : ni ya ga kay ne : gomni wala ?

Danaa n'a se : zuray ra ir goo agay nda ay cere bongu foo, za ir maa kañ Haja goo fondaar a, goo kaa.

Boraa n'a se : nda ni dii Haja, n' g'a bay wala ?

Danaa n'a se, ay s'a bay zama ay si dii.

Amma nda ay n'a dadaba kul ay g'a bay za gaahamoo kul ti haja.

Waatoo din boraan n'a se : ay dadaba.

Danaa na boraan dadaba, nongu kul kaj ga kaboo kaj, kul haja no.

Waatoo din kul danaa kay zuray ga.

A ma kaj tuuri ga, a ma tun, a ma kaj guusu ra, a ma tun. Za Haja ga haaru hala a buu.

Waatoo kaj Bongoo dii kaj Haja buu, a fatta, a koy danaa do, a n'a dii kul danaa n'a fittaw a yee ka zuru.

Bongoo n'a se : agay no, boraan kaj se n'ga zuru buu.

Waatoo din, i koy Haja bukaa do, jii foo kaj ga fatta gaahamoo ra, i yon a ra : Bongoo kay cewey ga, danaa mojey feeri.

I willi koyraa ra.

Danaa ti koyraa se bojkoyni.

Denden

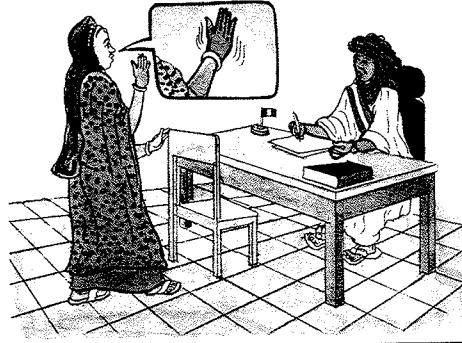
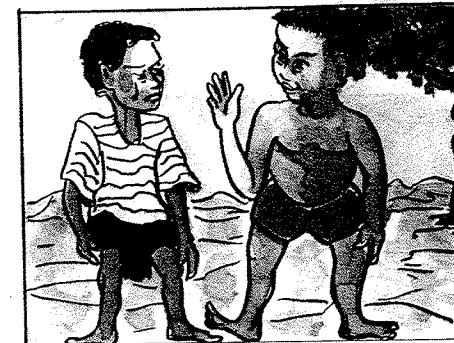
Hääyaney wey zaabi

- May ti Haja ?
- Macin ti Haja goyoo ?
- Macin ti dabaroo kaj Bongoo n'a har Danaa se ?
- Macin se Bongoo nee Danaa ma nga zumandi hala nga ma harimun ?
- Waatoo aroo too danaa do, cin no a n'a har a se ?
- Macin no danaa na tee aroo dadabayano banda ga ?
- Macin ka Haja wii ?
- Macin ka too bongoo ma tun, danaa mojey ma feeri ?
- May ka ti koyraa se bojkoyni ?

Zanka allatiimoo

Tuuri dumayan

1 Zali : Kanibaani Mer.

2 Mer : Nda baani, kala baani
Zali ; ni ya n'ir dira hō

3 Zali : Ya nka kaa ka dii ni m'ay
kondaa noo fondo a ma tuuri
duma.

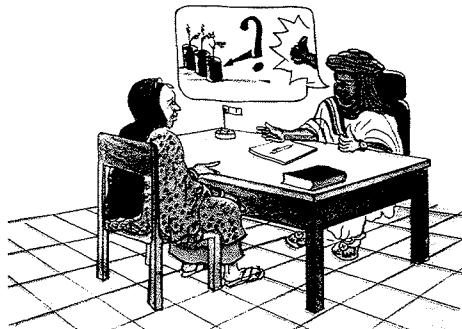

4 Mer : A boori. De man ra war
ga baa war ma tuuri duma ?

Cawgande 8

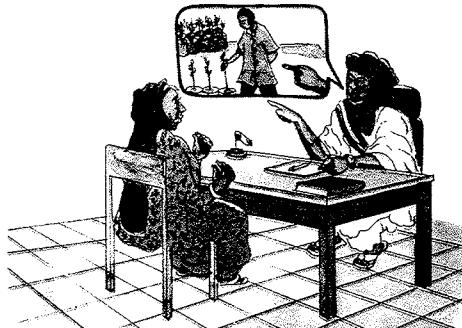
5 Zali : Farroo kaj ra zankey ga hooray.

6 Mer : Ay yadda, war goo nda tuuri-ize kore wala ?

7 Zali : Ir sii nda.

8 Mer : Koy dii Seydu zoofooraa. I ga hima ka bara nda tuuri-ize kore kaj ga duma.

9 Zoofooraa : Tuuri-ize dumii fooyaj no ni kondaa ga bag'ey ?

10 Zali : Miliya zangu nda makkabaani zangu.

11 Zoofooraa : Aywa, kore foo ya kul kaatibi waranka no.

12 Zali : De dumaroo taka foo nda a ga tee ?

13 Zoofooraa : Han foo ra war ga sintin ka duma ?

14 Zali : Alhadoo hane n'ir ga sintin.

15 Zoofooraa : Koy, n'saallaahu ay ga ir goykaw foo sanba a ma war cebe goyoo takaa.

Dordden

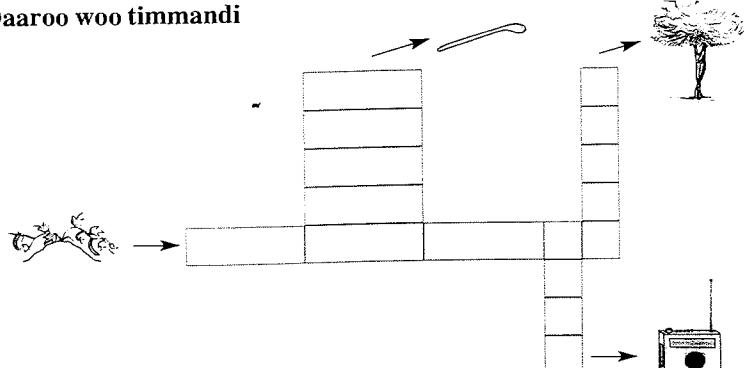
1 Kalimawey wey goo willandoo ra wala ?

	Cimi	Taari	
Duma	☐	☐	tuuri-ize
Safari	☐	☐	hani
Tuuri	☐	☐	maani
Farka	☐	☐	miliya
hamiisa	☐	☐	makkabaani

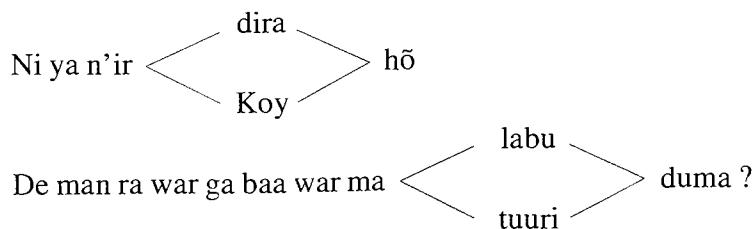
② Zeeri dam kalimawey ga karj si willandoo ra

haw	darbay	Zangu	miliya
farka	waranka	kalam	gooru
hooray	goykaw	tiira	menne
faari	taari	yoo	makkabaani
tuuri	hii	dumaroo	tuuri-ize
kaari	handu	daani	ferre

③ Daaroo woo timmandi

④ Kalimaa kaŋ ga hima hantum

Woy zeena hinka nda boŋkurunbu

Zaari foo, woy zeena hinka tun ka koy gansi kaa. I hoy i ga gansi haabu hala waynaa yay. I na ngi hakondawey jere, i serre hugey se. I bara i ga dira, hala waynaa kan i ga. I kaa ka bisa saaray foo ga, waati din da boj foo zollo ka fatta saaraa ra, a nee i se :

Hee ! Woyey wey, taare kala war m'ay zaa.

Woy hinkaa na cere guna, i nee a se :

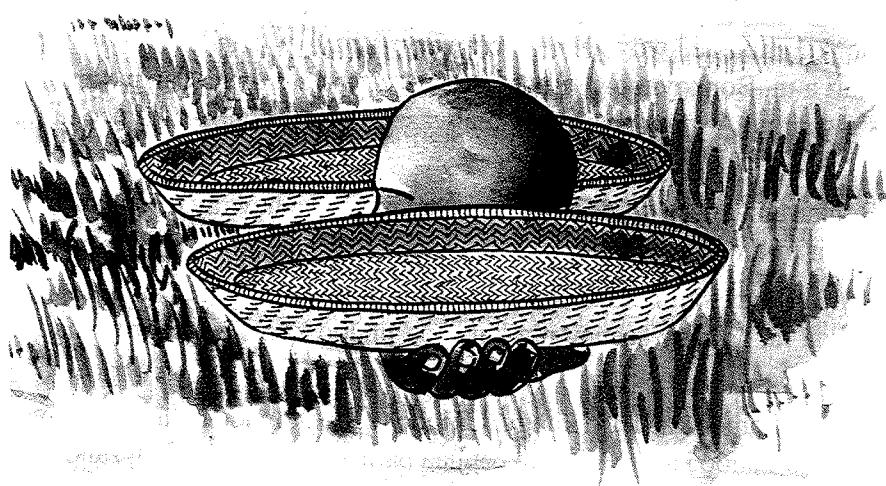
Taka foo nd'ir ga ni zaa, ni Bonkurunbu ?

Borjoo nee i se : wara mma ay dan fendo foo ra, war ma fendo hinkante gum ay ga.

Woy zeeney na woo din da tee Bonkurunbu se.

I hanna i ga dira, i biya i ga dira. Waati foo kul bonjurunbu nee i se, wal'i ga dii hondu ciray foo yaa here.

Woy zeeney nee a se, ayvo !

Boŋkurunbu nee i se, aywa, ir ma koy zunbu tuurjiaa beeroo cire kaŋ goo hondoo do. Amma ir ga ſattakawayan gar tuuroo cire. Nd’alaasaroo too kul, i ga dira. Waati kaŋ i soolu, i ga ngi karfey zaa ka huru ngi yoowey cewey ra, war ma nee i se, i ma hunanzam yaada, war ma karfey taa ka koy yoowey boy kate. Nda war na yoowey ka man, kul war m’i hāa wala wey da ti ngi yoowey wala ?

Woy zeeney nee Boŋkurunbu se, nam...

Woy zeeney nda Boŋkurunbu too tuurjiaajoo cire, i hoy ſattaa jere, hala alaasar baana.

Waatoor kaŋ ſattakey na ngi jinawey haw, i na karfey zaa, ka koy yoowey ceeci, woy zeena hinkaa sar, i tun, i nee arey se :

Wa naj ir ma koy kat’ey war se, taare !

Woy zeena hinkaa na karfey taa, i huru yoowey cewey ra. Z’i man ſattaa no, i nee i se wey da ti war yoowey wala ? ſattakey nee i se, ayyo !

De Boŋkurunbu zollo ka fatta nga fendey gamey ra.

A nee i se, war ga taari, wey mana ti war yoowey. ſattakey jeli, i dii Boŋkurunbu, de i tee cagas... !

Boŋkurunbu na nga kar i bande. A n’i gaaray hō se, a n’i gaaray suba se ; hal’i hansa ka mooru waati din no Boŋkurunbu yee kate woy zeeney do. I na ſattaa jinawey jeeje yoowey ga, i sintin ka naaru. I bara i ga dira hala i too koyra foo jeroo ga, i zunbu ka kani.

Boŋkurunbu nee woy zeeney se : war ma bay ya, kaŋ koyraa woo, boro si taari a ra. Boŋkoynoo goo nda zan foo kaŋ ba a na mee daŋ ni tindaa ra, n’ s’ a gaaray. A mma jaa hala a ma wasa ; boro si hollo da ka nee ni mma a kar.

Boŋkurunbu nee i se, de wara mma hayni kaa ka hawray tee, nda zanoo kaa kul, ir m’ a wii, ir m’ a jaa.

Woy zeeney sintin ka sosob, kayna kul, haw-izoo da ne. Za a na mee daŋ tindaa ra, no woy zeeney n’ a kar, i na jindoo kaa, i n’ a fooru, i na kuuroo deeji.

I na ngi hamoo jaa hal’i kungu. Cijinoo ra, boŋkoynoo na fee daŋ koyraa ra, kaŋ nga zanoo kaniganji. Nga bajjiaa bara a ga fisi hala a kaŋ zanoo kuuroo boŋ yawey do.

A nee i se : ayyoo ! Jaajaa..., war ka boŋkoynoo zanoo wii.

Aywa, wa tun, boŋkoynoo nee war ma kaa.

Waati din da Boŋkurunbu sar a nee, he ! Diyaa, koy nee boŋkoynoo se, nga hunday ma kaa.

Diyaa koy, a filla Amiiroo se. A na wowey kul takaa har a se. Boŋkoynoo kaa woy zeeney do. Nga nda Boŋkurunbu bara i ga selaj, hala faakaaraa kan. Boŋkurunbu na boŋkoynoo lakkaloo bere, hala hijjay huru gamey ra.

Jirbi hinza banda kul, hijjaa tee. Hijjaa gomney kul, ti waranka-waranka nijine foo hal’i ben.

Hanoo kaŋ woyhijoo ga zulli, a nee woy zeeney se ; boro kul masi ay zullandi kala war boro hinkaa.

Boŋkurunbu zulli ka koy kurjoo do. Saja din da aruhijoo nee nga bajjiaa se, a ma hawey way, a ma doori woy taagaa tuwoo ra.

Bajjiaa kate waawaa a sintin k’ a doori tuwoo ra, a mana ba a doori ka ben kaŋ Boŋkurunbu ti tuwoo ra cubulk ! De bajjiaa na koraa warra, a zuru.

A kaati... !

He ! Koyraa borey, wa maa alaabina ! Ir Amiiroo woo bojkurunbu n'a hiij'a. Saja din da wuukuwaaka sintin hugey nda cere game.

Bojkurunbu sarfatu, a nee nga woy zeeney se, i ma nga zaa tanba-tanba, ngi ma koy hugey do.

Waatoo kaj i too, Bojkurunbu nee i se : w'ay dañ tinda ra, war m'ay dur.

Woy zeeney na Bojkurunbu dur hal'a buu. I na a doori tuu foo ra. Bojkurunbu nee i se : sohō , wa jii barkura doori ay boj war m'ay daabu. Woy zeeney na woo da tee.

Hala moo ga boo kul, i gar Bojkurunbu bere a ti woysoogo henna foo, kaj moo si hin ka kay a ga, booriyan se.

Han din da bojkoynoo na nga borey sanba, ka nee nga alaayanoo. I na woyhijoo ka koy kurjoo do.

Saja din da haraa hēe, koyraa kul marga ka seede bajjaa taaroo se.

I na bajjaa haw, i na jindoo kaa.

Hayaa kaj cindi, ay izey n'a ka hawru !

Denden

1 Häayaney wey zaabi.

- May ti Bojkurunbu ?
- Man ra i ga šattakkey gar ?
- Macin ka tee waatoo kaj woy zeeno hinkaa kate yookey ?
- Jirbi marje banda ga Bojkoynoo nda Bojkurunbu hiiji ?
- Macin no Bojkurunbu na har woy zeeno hinkaa se waatoo kaj i too hugey ?

2 Zentoo senni hantumantaa tee.

3 Ni lakkaloo ra, Bojkurunbu ga ti Bojkoynoo se wande wala ? Macin se ?

Kokoto safari hansayan

Caw ka tee

Goyjinawey :

- Hari
- Turaarituuri fita
- bonbon
- denji
- lefa
- weere
- furna
- albaraadu

Kuray jinaa :

- Koy lokkol saddijaa ra
- Ma fitayan kosu turaarituuroo ga
- Ma hari gur dayoo ra
- M'a sosogu
- M'i kul noo kuray hinzantoo se
- Ni goyoo meesennoo tee

Kuray hinkantoo :

- Kaatibi 200 zaa koperatiifoo jinehunoo do
- Ma kaatibi 25 denji day yooboo ra
- Ma lefe day kaatibi 20
- Ma attay weere 2 day kaatibi woy-woy

- Ma kaatibi 5 bonbon day
- M'i noo kuray hinzantoo se
- Goyoo senni hantumantaa tee

Kuray hinkantoo :

- Furnaa ceeći jinay jisi dogoo ra
- Ma denji dam a ra
- Ma tuuri fitawey jrumay
- Ma hari kayna dam albaraadoo ra, m'i dam a ra
- Ma albaraadoo deke furnaa boŋ, m'a fayni nda lakkal
- Ma nan i ma zarga
- Ma bonboney dam a ra
- M'a seere
- M'a zemni ni cerey game kaj ga kokoto.

Fillaare

Zankey kul ma cere marga.

I ma šete – šete, i kul ma jine tee jinehunoo se.

Boro foo kul ga ni kabe faa serre.

Jinehunoo ga baaloo kar boro kul kaboo ra, a ga nee :

« Fillaare, barmaare, barmakujoo, kusulanboo, jeerijila, pantoowaa, kurjap ».

Boraa kaj kurjap nda baaloo sawa kaboo ra, ga baaloo dii, cindey ga zuru ka haroo ceeći, nga mo ga zuru hal'a ma man boro foo, a ma baaloo k'a kar ; a ma haroo gaarandi.

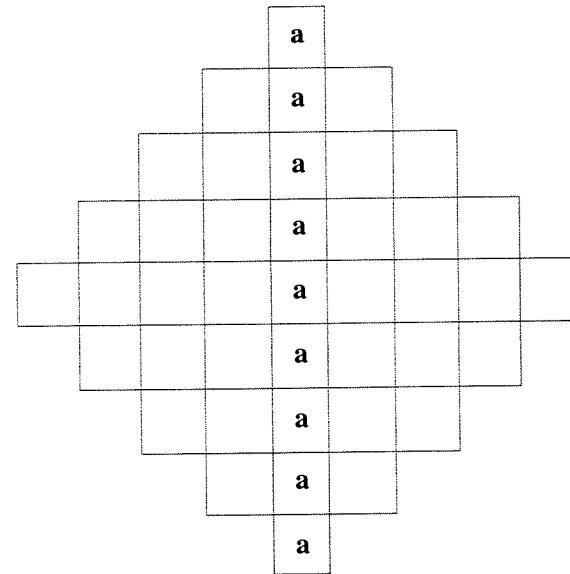
Boraa kaj karandi mo ma baaloo zaa ka boro ceeći.

Boro kokorantaa kaj karandi, a mana duu boro kaj a na kar, ton ; a hun hooraar a.

Wey kaj cindi ma willi jinehunoo do ka fillaaraa sintin.

Takaa woo da, hala boro folloku ma cindi, i ma hooraar sintin.

Daaroo timmandi zuu daaranney de bande

- Zaabi fooyaj de ti wey
Harfu hinza kalimawey
Gar / kay / kaa / tak / zaa / kaj
- Harfu guu kalimawey
Zaari / waati / yaaha
- Harfu iyye kalimawey
Alwaadu / kayandi / alhadoo / harandi
- Harfu yagga kalimawey
Dawtaasoo / hawgaykey.
- Zaabi tanayaaj ceece nda mise follokaa.

Alman kuryan

1 Amadu : Hee ! Isa tun,
kuryanoo waatoo too.

2 Isa : Ay ceroo, Aliyyu n'ay g'a
batu.

3 Amadu : Aliyyu nka mana gay
a koy.

4 Isa : Ayyo ! ya na bay.

Cawgande 9

5 Amadu : Almaaney kaataray ya, ma koy.

6 Isa : De man ay goboo ?

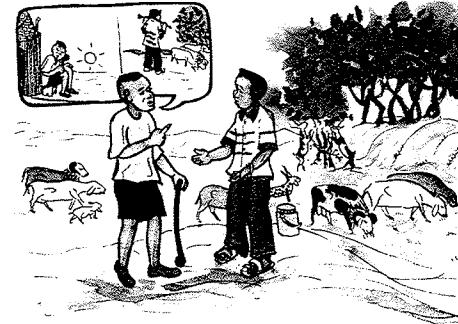
7 Amadu : A goo totalaa boj.

8 Isa : Ay serre, ma gaara ya ne.

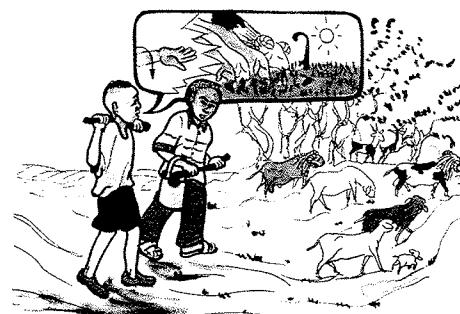
9 Amadu : Irkoy ma ni dam baani fondaan ra.

10 Isa : Hee Aliyyu ! Ni da ti woo. Agay binde cindi ka ni batu hugey do.

11 Aliyyu : Ya na bay, ya nka nee kala ni nka koy a gay !

12 Isa : Man t'ir hō kurdogoo ?

13 Aliyyu : Tiboo jesoo ga.

14 Isa : Noo din ya, Yuunusa faaroo goo no, nga binde boro laalo no.

15 Aliyyu : Ir ma koy de.

16 Isa : Aryaa, k'ir ma wali.

Denten

1 Hääyaney wey zaabi

- Man no Isa goboo goo ?
- Man no Isa nda Aliyyu koy kur hō ?
- Boro dumi foo ti Yuunusa ?
- Ni lakkaloo ra, waatoo kaj zankey sintin ka wali, macin ka tee ?

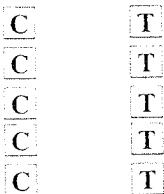
2 Cimi wala taari ?

Bangoo too hari.

Almaaney na Yuunusa faaroo hasara.

Ay serre, ma gaara ya ne.

Agay binde cindi ka ni batu hugey do
Lootakey duu hamisa booboo

3 Harfey wey dam cere ga ka duu kalima

4 Kalimajianoo nda biyoo'kanj ga hima dobu.

- Suboo goo totolaa boj.
- Woyey ga taari kay suba.
- Lotokorey mana kaa hō.

- Suba ti kalalaa.
- Salma koy yooboo ra.
- Isa nda Aliyyu ga wali.

- Salma koy hari gur.
- Isa koy kur.
- Aruwasey ga titilaa kar.

Kongu wiikey

H

Han foo, woy hinka koy kongu wii. Woy faa ga ti alhaamidu. Alhaamidukoynoonoo duu nga boj : aru foo nda woy foo. A nee nga ceroo se cin no nga m'a tee ?

Ceroo nee a se : a ma aroo zaa kaj nd'a beeri a ga a hunu, a ma woyoo nañ. Woyharjoo na nga izaaroo zaa, a na woyoo nañ kongoo fataa cire.

Zin aru beeri foo ga maa sennoo se.

Zinoo kaa, a na zanka taanaa daj zaarayan ra, a n'a ka koy nga koomaa do. Zinoo cindi a ga zankaa harjandi feeji waa, jeeri waa, yoo waa, hayla waa, bura waa, hala a tee woy beeri sorhante.

A n'a tur hala a boori : wura kondu foo, badila kondu foo, nzorfu kondu foo, hanbiri kondu foo, hala bojoo kul ben.

Hijay foo ga hima ka tee koyraa ra. Zinoo nee woysoogaa se : koy hijaa ra.

Amma arusooga jinaa kaj ni ga dii a, a ga kanbe fur ni jesoo ga, ni armaa no, ma dooni a se : « Bija, ay jesoo tarj, Bija jeliba ay jesoo tarj.

Agay nda ni kul n'ir jaa n'ir hay. A na ni sanbu, a dira k'ay naj.

Feeji waa ti ay waa, jeeri waa ti ay waa, yoo waa ti ay waa, hayla waa ti ay waa, bura waa ti ay waa, haw waa ti ay waa ».

Arumaryey kul kay ka woysoogaa woo honnay. Arusoogaa koy jraanjoo do k'a haa nda woo kaj se a maa.

Jlaanjoo na bojoo sinji hala a gay jina a nee izoo se : « a ga cim, ni woymaa no. War boro hinkaa man' ti kala ntaway, ay na ni zaa, ay dira ka a naj ».

Hijjaa hooraan ben. Arumaryey na woysoogaa dum hala i man koomaa, i kuubi.

Zinoo feera a se, a huru.

A n'a haa : cin no n'dii a. A n'a zaabi.

Woo din da kaj n'na har. Zinoo nee a se : « ay ga ni noo ni jaa se ».

A na noo farka kuru foo, molga kuru foo, haw kuru foo, yoo kuru foo, hancin kuru foo nda tam kuru foo.

A na tur hennu foo dam bojoo ra nda wura, nda badila, nda nzorfu. Zinoo n'a noo fondo a ma koy, amma nda i n'a haa a masi nee i se kaj aru guzuba-guzubaa ka nga biiri.

Woyoo koy, zinoo na nga takubaa zaa, a huru kurey gamey ra hala koyraa ra. Koyraa borey kul na yawoo kubay.

Zinoo huru hugoo ra daafoo cire kaj ra kubayyanoo tee.

Borey sintin k'a haa. Za i g'a haa hala a too nongu ga kaj woykaynaa siita.

Mijoo feeri, a nee i se « aru guzuba-guzuba foo no k'ay biiri, a n'ay sallama nda almaanoo woo ».

Zinoo fatta, a na woykaynaa zafa, bojoo hun jindoo ga, almaanoo kul menne.

Derseri

① Hääyaney wey zaabi.

- Macin nda woy alhaamildukoynoo ceroo n'a yaamar waatoo kaj a duu nga boj ?
- Adabba dumi foo waa nda zinoo ga zankaa huna ?
- Macin nda zinoo na zankawoyoo kanbuzaa ?
- Woykaynaa na allaahidu too wala ?
- Man ra misoo woo tee ?
- Macin se woyharjoo na izaaroo zaa ka woyoo naj ?
- Man ti zinoo hunadogoo ?
- Man ra woyharjoo n'ize woyoo fur ?
- Macin nda zinoo na zanka woyoo bojoo tur ?
- Macin ti sibilo kaj ra woysoogaa ka koy koyraa ra ?
- May ti aru jinaa kaj na kanbe fur woysoogaa ga ?
- Doonoo har kaj woysoogaa n'a tee armaa se.
- Macin ka arumaryey kayfandi ?
- Macin no arumaryey na tee waatoo kaj hooraan ben ?
- Man ra zinoo goo waatoo kaj a na woysoogaa no fondo a ma koy jianjoo do ?
- Man ra zinoo tuku waatoo kaj hondiyaa too hugey do ?
- Macin ka kate woykaynaa na allaahidu dunbu ?
- Macin no zinoo n'a tee woykaynaa se ?
- Macin no almaanoo ti a ?

② Zentoo tee biifeelaga.

③ Zentoo zente, ma nga senni hantumantaa tee.

Taariharkaw guu

Taariharkaw guu na cere kubay yawtaray doo ra. Ngi hugukoyoo n'i jändi hal'i kungu. A n'attay seere i se. Faakaaraa kan. Taarikarkaw jinaa nee waati din :

« Taari si boori – Senniyan goo no kaj ga hima taari, amma boro g'i har. Ay bay ka dii tuuri kaj, beeriyan se, garaasa iyye no ma den a cire, amma affoo kul si maa hangasinoo denaa jindoo se. »

Borey kul dangay, i na boj sinji. I gay.

Taariharkaw hinkantoo nee :

« Cimi, taari si boori. Mana dii haya kul. Agay kaa dii kayfi, agay kaj dii ciraw kaj deesi ka bisa, za subbaahi kaj ir dii bojoo kal'almaari hala cewey ga bisa ».

« De man no ni ciraan woo ga zunbu ? » Taariharkaw jinaa nee ihinkantoo se.

« A ga zunbu ni tuuroo boj ».

Borey kul haaru.

Taariharkaw hinzantoo tun nga mo, a nee :

« Ay kaaga ga beeri nga faaroo ra, da kaj boro kaj i g'a gaaray kaa a do. A nee a ma nga tuku. Ay kaaga n'a maasu nga subbiyoo fiitoo ra. Aroo gaaraykey too kate. I n'ay kaaga hāa nd'aroo. A nee i se a bisa. Waatoo kaj bandiyey mooru, ay kaaga nee :

« Sanba, Sanba, de ma ni talfoo din yeeri. »

Gani beeri foo nee :yaa ! boraa sondu.

Batoo nee billiya bara aroo woo ga taari.

Taariharkaw taakantoo nee :

Ay baaba bay ka jaw hala lakkaloo hun a ga. A too bangu beeri foo do. A

tuube a ra. A haj hala bangoo kogu.

Taariharkaw hinzantoo nee wala aroo woo ga hunu.

Taariharkaw taakantoo nee a se :

– A goo zama ni kaaga no.

Borey haaru. Taariharkaw guwantoo nee waati din :

– Ay ga hun Gaawo, cijin foo, hii ra. Baja foo tun hiyoo jine. Banjaa nee ya ne :

– He ! dandi bora, de m'ay noo mantalaati hal'ay ma dam ay mojey ra.

Ay n'a noo. A ziira mojey ga, a bunzam, a miri.

Batoo mana yee ka cere guna haaray se. Sohō ay ga war hāa, may ka taari nd'ikul ?

Demandes

1 Tuuru hāayaney wey se :

- Macin ga deedaa woo ga selej ?
- Macin ti boro guwaa woo alaadaa ?

2 Tuuru hāayaney wey se :

- Man no taariharkaw guwaa woo dii cere ?
- Macin no taariharkaw jinaa na har ?
- Man no taariharkaw hinkantoo nee nga cira ga zunbu ?
- Man no taariharkaw guwantoo ga hun kañ a dii banjaa ?

3 Tuuru hāayaney wey se :

- Macin ka kate taariharkaw guwaa woo na cere kubay ?
- Garaasa marje ma den tuuroo cire ?
- Dimma foo no cira g'a dam ka bisa ?
- Macin ti ganoo maajoo ?
- Man no arubeeroo n'a aroo tuku ?
- Macin no ganoo na tee waatoo kañ arubeeroo nee a se a ma nga tal-foo yeeri ?
- Macin se taariharkaw taakantoo baaba na bangoo haroo haj ?
- Man no taariharkaw guwantoo ga hun ?
- Macin no a dii a fonda ra ?
- Macin no a n'a wiri a ga ?

Tunbutu (cindoo)

...Cawkaw beerey maayey ga ciyandi
Addin, assariya, alhukum kul ga cawandi

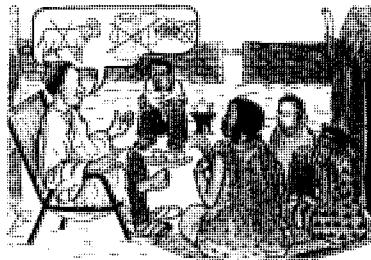
War bayraa ti sanda faari
Boro kañ kaa kul ga duu kaari
Faham ga duwandi ciji nda zaari
War si dukur wala war goo daari

Alkuraana tafsir, alzalaalayu ni ga cawandi
Arrisaala, almuwaatu, almudawari ga dursandi
N'si nee n'ga bay nda citaabu foo cindi
Faas, kayruwan, Tuunis nda baabu bayraykey

War da ti bojtabay nookey
Taamansa bayraykey
Nda n' bayray hala n'jee
Tunbutu n' ga ti taalibi-iye
N'si kankam n'si goro kanje

Haya me ir m'ir boj kaa kasa
Ir ma citaabu zeeney sasa
Abada ir masi nee ir bayraa wasa
Ir ma hanbur i ma nee ir se, a wasa.

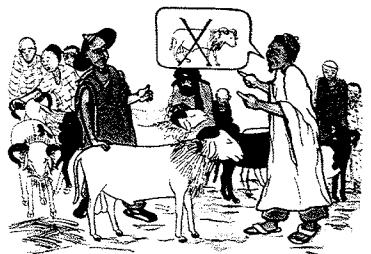
Jingaroo sooluyanoo

1 Amadu : Jingaroo man, ya na cibsi day, ya na darbay day soko taami.

3 Amadu : Ay ga koy guna. Wa gaara ya ne.

5 Amadu : N'almaanoo ga naasu hunday, amma a si cibsi.

2 Zali : Koy dabari ceeci ir se hune !

4 Almankoyoo : Alman naasaa ne nkaj ga baa cibsi. Amadu, masi bisa alman naasaa woo ga.

6 Almankoyoo : Macin se ? May k'a har ma ne ? Macin bar'a ga ?

7 Amadu : N'ga bay far, za n'ga dii kañ hilloo kayri, kuri ga dandi a bande.

9 Amadu : Marje no ?

11 Amadu : Woo booboo, ay g'a day zenber hinza.

8 Almankoyoo : Nda woo si cibsi, de woo hendi binde ?

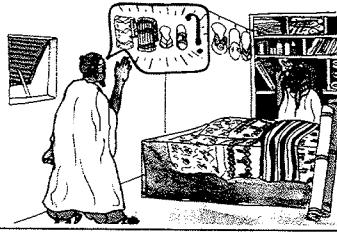
10 Almankoyoo : Zenber iddu.

12 Almankoyoo : A tee itaaci.

13 Amadu : Ay g'a day, m'a ka koy ya ne hugey do, hal'ay ga koy darbay nda taami ceeci Aliyyu bitijoo ra.

14 Amadu : Salaamu alay kum Aliyyu ! darbay nda taami goo ne wala ?

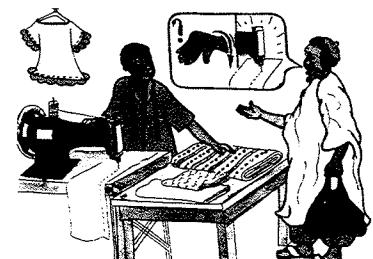
15 Amadu : Aliyyu : I ga bara ya !

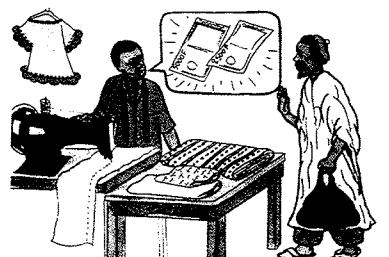
16 Amadu : Ay noo atanpa beese foo, basan meetar yaaha, poopilin meetar woy cindi guu nda boro guu taami.

17 Aliyyu : Ngi ne. I ka too teelaa do.

18 Amadu : Teelaa, marje ga n'g'ay darbawey taa ?

19 Teelaa : Zenber nda zangu guu.

20 Amadu : I taa ya, i ma boori !

Darbawey

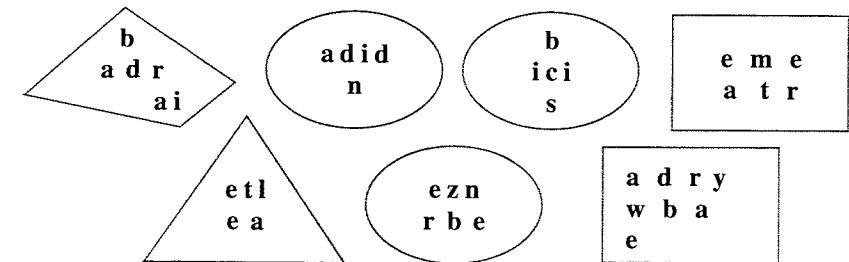
1 Cimi wala taari.

- Amadu masi bisa alman naasaa woo ga.
- Hawey yooboo hanse ka huru hō.
- Hamiisa boobo kaa yooboo ra.
- Nda woo si cibsi, de woo hendi binde ?
- Woo ga kacca ay g'a day zenber hinka ?
- Ay noo atanpa beese foo, basan meetar yaaha, poopilin meetar woy cindi guu nda boro guu taami.

2 Cawhayaa woo timmandi nda kalimawey kaj ga hima : Aliyyu, hinka, man, yooboo, hugey, day, boro.

Jingaroo Amadu koy cibsi cee ci ra. A duu alman Almankoyoo n'i ka koy a se do. Amadu yee ka koy bitjoo ra. A na guu taami a willi hugey do.

3 Kalima tee nda harfey wey.

4 Kalimawey wey timmandi nda harfoo kaj ga kuma.

Jinga...	c...bsi	bas...
bo....bo	na...su	kay...i
ta...mi	m....rje	k..r..
darb...y	meet...r	ceec..
ze...ber	zan...u	bo...ri

5 Kalimajajoo kaj ga hima dobu biyoo ga.

Amadu ga faari goy.

Aliyyu ga alman day.

Hawey ziji hondoo ra.

Dawangalle

Dawangalle mana ti kala hansi kaj nda koyoo kul ka kacca ka tun hugoo ra.
Hansi no kaj na allaahidu too koyoo se kaj maayoo ti Sulaymaana.

Sulaymaana zanka aru no kaj nga foo bara jraajoo nda baaboo se.
Sulaymaana woo jraajoo nda baaboo, talka bibiyaj no. Talkataray se koyraa borey n'i gaaray. Woo se koyraa bandaa ga ngi hugoo goo.

I sii nda arrahama kul kala haya kaj Sulaymaana nda Dawangalle koy a hoo, i kat'a. Han foo Sulaymaana nda Dawangalle koy hoo. I duu jeeri beeri, i n'a ka doo ngi do. Sulaymaana jraa kaj duu ham beeroo woo tun a na nga hakondaa zaa, a koy kuuna.

A bara a ga dira hala a na za manna hanjeri marganta gar. A n'a kul dam hakondaa ra.

Za nga ya, hanjeroo din wura bara a cire.

Sulaymaana jraa na hanjeroo doori, a na wuragoo dam hakondaa ra hala a too fetu. A na hanjeriyaj k'a daabu. Waati din a n'a jere ka koy nga hugoo do, a na wuragoo tugu, a fatta ka ngi hamoo hina.

Han din, i jaa hal'i kungu. Waatoo kaj i kaa ka kani woybeeroo na wuragoo cebe nga kurjioo se, a duu ka takaa kaj nda a n'a kurma deede a se.

A kuku i ga hala moo ga boo. Adduhaa ra i ga laaraw šette honnay. I koy a do. Koyraa borey g'i honnay šettaa borey do, i na alaabina hal'i na ngi zankey sanba i ma koy haja-haja ka guna. Sulaymaana baaba na wuragoo kaa taray. A na haya kul kaj goo šettakey kone : a ti taasu, a ti alman, a ti darbay kul day, amma wuragoo jere beeroo cindi.

Koyraa borey yee ka lanba-lanba ka kaa i do. Za i duu gomnoo woo, Sulaymaana nda Dawangalle no ma koy almaaney kur.

Irkoy kaa Sulaymaana jraa se. Baaboo gay a mana hugu tee koyne.

Alsilaamey n'a yaamar, a ma hiji. A nee i se kaj nga si hiji soko woy ma kaa ka Sulaymaana kankam nga almaanoo ra.

I bara i g'a yaamar hal'a yadda i se, a hiji.

Kaj woyoo kaa, a ga hansa ka baa Sulaymaana. I goro takaa woo da ra hal'a duu ize.

Za woyoo woo hay, a mana yee ka goro Sulaymaana se. A sii de kala goy futay ra hala Sulaymaana ma duu ka buu nga izoo hinne ma duu almaanoo.

Dawangalle bay a ga. Woo se a mma Sulaymaana dum de kurdogoo ra, a ma yee kate hugoo do.

Han foo Sulaymaana jraafunbaa koy alfa foo do, a nee a se a ma goy nga se hala Sulaymaana ma buu, ng'izoo hinne ma duu almaanoo. Dawangalle binde goo a bande.

Alfagaa nee a ma koy, a ma kaa aluulaa ra goyey se.

Aluulaa too, woyoo serre, Dawangalle hang'a. Alfagaa n'a noo walha banda hari ; a nee a se, a ma doonu dur, a m'a diibi nd'a. A ma a naj hala waati kaj Sulaymaana hun kurdogoo ra, a ma noo a se.

Woyoo willi hugey do, Dawangalle goo a bande.

A koy a na doonoo dur, a n'a diibi nda walhaa bandaa haroo, a n'a daabu. Woo kul ra Dawangalle goo a bande.

Waatoo kaj Dawangalle bay kaj nga koyoo kaayanoo ga baa ka too, a ziji ganjoo ra ka koy a kubay.

Dawangalle nee koyoo se : foo-foo Sulaymaana. Sulaymaana nee a se : uhunh ! Dawangalle.

Dawangalle nee a se : « Ni no kaj bine buuna ti ni, amma ni konde koy alfa do ka nee a ma goy nga se hala ma buu, nga izoo ma duu almaanoo kul. Amma masi hunbur, goyoo doonu ra a n'a dam. Nda a kate ma ne doonoo kul ma guusu fansi ni ceegamey ra, ma doonoo doori a ra, ma koy nda gaasoo, ma nee a se, ay konde Irkoy ma ni noo ni doonoo albarkaa, kul haya foo ga dunbu hundoo ra ».

Sulaymaana kaa hugey do, a na almaaney dam kaloo ra, a koy nga hugoo ra.

Jraafunbaa kate doonoo, a ga milmal yaada, a ga nee : « Zankaa woo buu, za subbaahi nd'a fatta haya kul si huro mijoo ra hala alaasar, haj ni doonoo, masi haya kul nañ a ra ».

Sulaymaana na guusu fansi a na doonoo doori a ra, a na gaasoo leeple a n'a doori guusoo ra, a koy nd'a. A nee a se ay Konde, Irkoy ma ni noo ni doonoo albarkaa.

Jraafunbaa binoo hasara, a nee alfagaa si waani b'affoo. Suba adduha Sulaymaana jraafunbaa koy alfa taaga do, Dawangalle goo a bande. Alfagaa din nee a se a ma koy kate labu kusu-ize kaj jaayan mana bay ka hina a ra.

Woyoo koy nga nda Dawangalle, a kate kusu-izoo. Alfagaa na kusu-izoo gundoo kul hantum, a nee a se, nd'a koy a m'a jrumay, a ma hawru hina a ra, nda Sulaymaana kaa, a m'a n'a se ; z'a n'a jaa, a ga buu. I yee ka willi hugey do. Woyoo na kusu-izoo gundoo jrumay, a na hawru hin'a ra, a n'a jisi hala Sulaymaana kaa.

Dawangalle ziji ka koy koyoo kubay. A nee a se : « foo-foo Sulaymaana, ni no kaj bine buuna ti ni, ni Konde yee ka koy alfa do, ka goy ma buu, nga izoo ma duu almaanoo kul. De masi hunbur. A ga kate ma ne hawru kaj goo kusu-ize ra, ma yee ka guusu fansi ma hawroo kul dam a ra, ma kusu-izoo jrumay, ma haroo doori guusoo ra, ma koy nd'a se kusu-izoo, ma nee a se, ay konde Irkoy ma ni noo ni hawroo albarkaa, kul binoo ga dunbu ».

Sulaymaana koy hugey do, a na takaa woo da tee.

Sohō kay, jraafunbaa nee alfagey kul ka si wan haya.

Alhamisaa zaarikayaa ra, Sulaymaana jraafunbaa koy Zinbii cerkaa do kaj goo kooma filaana ra, ganjoo ra, Dawangalle goo a bande. A nee a se nga si baa kala a ma Sulaymaana wii hala ng'izoo hinne ma duu almaanoo kul...

Dawangalle

1 Hääyaney wey zaabi

- Boro marje ma selaj zentoo woo ra ?
- May ti Dawangalle ?
- May ti Sulaymaana ?
- Macin bara Sulaymaana nda Dawangalle game ?
- Boro dumi fooyaj ti Sulaymaana alaayaney ?
- Macin no Sulaymaana jraa duu a hanjeroo cire ?
- Macin no jrajoo nda baaboo na day laarabey ga ?
- Waatoo kaj Sulaymaana jraa buu, macin nda borey na baaboo waazu ?
- Macin ti alkuuniya futaa kaj huru Sulaymaana jraafunbaa se waa-too kaj a duu ize ?
- May nda may no a koy dii ey nga alkuuniya futaa fondaar ra ?
- A na goyoo kaj a na tee kaana wala ?
- Wa waazoo har kaj goo zentoo ra.

2 Zentoo senni hantumantaa tee, m'a caw ni beerey se.

3 Zentoo duurandi.

4 Zentoo biyey tee.

Bundiya hanseyan

Caw ka tee :

Goyjinawey :

ham
bundu-ize,
diliwil,
furna,
lefe,
ham tona guuru,
denji,
ciiri hamni,
maaži hamni.

Kuray jinaa :

- Koy koperatiifoo jinehuňoo do
- Ma kaatibi zangu kinka zaa ka koy yooboo ra
- Ma zangu ham day kaj biri sii a ra
- Ma diliwil waranza wane day, denji kaatibi woy wane, kaatibi hinka ciiri nda kaatibi woy maaži
- M'ikul noo kuray hinkantoo se
- Ni goyoo senni hantumantaa tee

Kuray hinkantoo :

- Koy mangasaa ra
- Ma furnaa nda ham tona guuroo zaa
- Ma denji dam a ra

- M'a fayni hal'a ma dii
- M'i noo kuray hinzantoo se
- Ni goyoo senni hantumantaa tee

Kuray hinzantoo :

- Koy kuray hinkantoo do
- M'a hamoo zaa, m'a dunbu-dunbu
- M'a dam, bundu-izey ga nda igguu-guu
- M'a diliwil kakasu i ga
- Ma tona guuroo zaa kuray hinkantoo
- M'a fur denjoo boj
- Ma bundu-izey fur guuroo boj
- M'i ton hal'i ma nin
- Ma ciiri hamni nda maazi say-say i ga
- Ma naj i ma yay, m'i fersi ni cerey game
- Ni goyoo senni hantumantaa tee.

Hoori

Ay ga maa Fulan ga hēe
 Ay nee jaajoo ka buu
 Ay nee baaboo ka buu
 Za nga ya hawoo ka buu

Tuutu baarikalla
 Za nooru goo nda lakkal
 Nooru aru goo nda lakkal
 Kanj koy hijji Denbo
 Denbo na maari kaa a se
 Bugu dullu, tonko dullu
 Woyyey daari hoš

Talli he ma talli

Talli he ma talli
 Talli kuna jaara
 jaara – jaara kojjaa
 Kojjø si koy alžanna
 Alžanna mma suude
 Suudaa bari gungu
 Taata m'a milli-milli
 Taata m'a hubbutu
 Hubbetu he laaya – laaya hammadaara diš.

Kalima šendey

A

a ga for : a ga maa kaani, a ga hew
 alhorobi : maafā-ize
 aruhiji : aru kañ hijji
 atanpa : woyboro darbay
 azawa : tuu beeri

B

Bangu-ize : zanka kañ huru alsilaa-mataray
 Bine-dunbay-hawru : hawru kañ ga hinandi bangu-izey se
 Bineegar : hari mooro kañ ga jaayan no tenbe
 Boñtaala : boñgam

C

Coggal : adabba kuru kaccaw

F

Fatala : boñtabay
 Feefe : maafa-ize
 Fiilal : taami karfu
 Fiiti : subi karfu doo

G

Gaši : waa kañ i na kogandi
 Gorgotondi : gorgoguuri

H

Habatante : saamo
 Hamningunba : hamni beeri dumí

Hooray-ize : boro kañ ga hooray
 Hiijay gomni : hiijay maa kaataray

I

Ir cerey n'ir dunbu : ir cerey n'ir yen, hun ir ra

J

Jinehun : jineboro
 Jindaw : warra

K

Ka bakam : ka moo feeri ka guna gañ
 Kamna : nsuufay
 Ka diidal : ka neesi
 Ka zulli : ka koy nga kurjoo do
 Kokoy : amiiru
 Ka yeejur : ka zuura
 Koysaalarbu : ciraw kañ ga hima nda alwaaliya

M

Maaži : annasaara maari
 Moorandi : haya kañ ga jaayan moorandi

N

Ndalla : maraydoo kañ duu baani

P

Poopilin : darbay dumí

Kalima Šendey

S

Saaraji : jinay kaj nd' i ga sosoga
Sacce : taami teekaw

T

Taatagay : ciraw beeri kaj si deesi
Taarihar : taarikom, taariharkaw
Teela : darbay taakaw
Tiirafeeri : tiirahaw
Tiirahugu : hugu kaj ra tiira ga jisi
Tuuri firkiti : tuuri kobta
Tuutu : guba-guba

W

Wanzam : boj cebukaw

Woyhiji : woy kaj duu hiijay

Woykaši : woy zeeno

Woysogo : hondiyaw

Windiwanda : jingar taari-ize kaj
ga ti windira

Wišin : alman gunde kuna haya

Y

Yaamar : hoyray

Yakuwante : gaabante

Z

Žaawel hari : hari kaj ga hunayyu
wii

Cawbojey

Moo

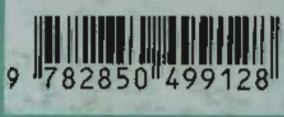
Sintinoo	3
Yaamar	4
Salma koy yooboo ra	6
Farka, ganjihayla nda koro	10
Zanbakaw hinzaa	14
Tabalbal	18
Tuu-tubaarikalla	20
Muusa tiirafeeroo	22
Amiiru futaa	26
Cere hinka kaj naaru	30
Salaati hansayan	34
Biifeelaga benbw : Koro nda nzuroo taamoo	36
Lokkol zaari jinaa	38
Koro taalibitaraa	42
Koro nda yegaw nda atabay	46
Jindaaru nda koro	50
Ay ga ni fonbu	52
Sacce	54
Boosujraa	58
Sunna	62
Attay teeyan	66
Tunbutu	67
Naayan laalo ti wirci	68
Aru Tongollew	72
Alfa cerkaa	76

Bangudamyan Tunbutu ra	80
Zankaa kaa ka dii ham	82
Kongu wiiyan	83
Farka, ganjihayla nda koro (cindoo)	87
Gaši teeyan	91
Koosiguuko	93
Kusukusu hinayan	95
Koro nd'ala yaanoo nda donton	99
Haŋa	103
Biifeelaga benbw : zanka allatiimoo	105
Tuuri dumayan	107
Woy zeena hinka nda boŋkurunbu	111
Kokoto safari hansayan	115
Fillaare	117
Alman kuryan	119
Kongu wikey	123
Taariharkaw guu	127
Tunbutu (cindoo)	129
Jingaroo sooluyanoo	130
Dawangalle	134
Bundiya hanseyan	138
Hoori	140
Kalima šendey	141
Cawboŋey	143

Sonjay

Jiiri jinaa - Handaray 1

ISBN 2.85049.912.9

9 782850 499128